

גלב"ע כג ניסן התשנ"ח ת.נ.צ.ב.ה.
לעילוי נשמת רבי משה בן מורנו הרב ר' ישראל יצחק ז"ל
גלב"ע כז בניסן התשס"ה ת.נ.צ.ב.ה.

הערך היומיומי

ט) בא"ד, כדאשכחן גבי קנים דלחם הפנים. הקשה הערוך לנר, הא התם מיירי קודם התרת כלים [כמבואר בשבת קכ"ג:]. ואולי משום הכי לא מהני הא דמיוחד למצוה. ופירש. דתוס' רצו רק להוכיח דמשום מצוה לא התירו איסור מוקצה.

י) בא"ד, כיון דזר הוא. הקשו הרש"ש והחזון איש (סי' מ"ט סק"ב). הא אמרינן לעיל (בעמוד א') דאשה נמי מקבלת הלולב ביום טוב, ופירש רש"י בד"ה קא משמע לך, דהיינו משום דכיון דחזיא לאיש חזיא נמי לאשה, והכא נמי נימא דכיון דחזי לכהן חזי נמי לזר. וכתב הרש"ש דיש לחלק.

יא) בא"ד, שם. הקשה החזון איש (סי' מ"ט סק"ב) מאי קשיא להו, הא התם כיון דהזר מקבל ומוליך כבר נפסל הדם, וממילא הוה מוקצה. נושמא יש ליישב דשאני קבלה שהקבלה והפסול באין כאחד, וממילא כיון שהוא בידו מותר להמשיך ולטלטל. (י.פ.).

דף מ"ג ע"א

א) גמ', והיינו טעמא דמגילה. הקשה הריטב"א, מדוע מילה בשמיני שדוחה שבת, לגזור נמי שמא יוליך האיזמל ד' אמות ברשות הרבים. ותירץ, דמילה שאני דהיא דאורייתא. ואף על גב דשופר נמי דאורייתא, התם שאני משום דבראש השנה כולי עלמא אין יודעים בקביעא דירחא שהוא בא' בחודש. עוד הביא דיש מתרצים, משום דמילה אין מסורה לכל. והקשה הריטב"א מהא דהזאה בערב פסח נמי לא דחיא שבת, משום גזירה דרבה כמבואר בפסחים (ס"ט.). אף דלאו כולי עלמא טמאים. והר"ן בראש השנה (ח'). מדפי הרי"ף תירץ, דהזאה שאני שהכל טרודים בפסחיהם ואין מי שיזכירנו אם ישכח ויעבירונו ד"א, מה שאין כן במילה דלא כולי עלמא טרידי ואם ירצה להעביר האיזמל ברשות הרבים יזכירוהו. עוד תירץ הריטב"א, דכיון דמילה בשמיני דחיא שבת במלאכה גמורה שעושה חבורה, אינו דין שידחה מפני גזירה דמלאכה.

ב) גמ', הא תקינו ליה רבנן בביתו. הקשה הכפות תמרים הא לאו משום הכי תקנו כן אלא דלא ליתו לאינצויי. והערוך לנר תירץ, דזו כוונת רש"י בד"ה הא, שכתב, זכור הוא ולא אתי לאפוקי. דכיון שתקנו שיטול בביתו, יזכר דתקנו כן כדי דלא ליתו לאינצויי. והטעם דאתי לאנצויי משום שהיו צריכים להביא הלולב מערב שבת, והוא משום שאסור לטלטל בשבת, ולא אתי לטלטולי.

ג) גמ', דאיתיה מן התורה בגבולין. רש"י פירש דחשובה נטילתו. והריטב"א כתב, שהוא מצוה גמורה, שאי אפשר לו שלא יתחייב

קשיא. עוד הקשה החזון איש, מהא שהביא המגן אברהם (סי' תרנ"ה) בשם הרשב"א, דלולב שנתלש ביו"ט אסור לטלו משום מוקצה. אם כן חזינן דלא הותר איסור מוקצה משום מצות הלולב. עוד כתב דנוהגין לטלטלו כל היום, וכן הביא מהט"ז (סי' תקצ"ו סק"ב) גבי שופר, דמותר לטלטלו כל היום [ועיי"ש מה שביאר התוספתא והירושלמי לשיטתו]. וביאר לשון הגמ' טלטול בעלמא. דהיינו קודם התרת כלים. ועוד משום דאסור לטלטלו שלא לצורך כלל שייך לומר טלטול בעלמא הוא.

ה) גמ', שם. כתב הריטב"א, דאף דלא הותר איסור טלטול משום שאר מצוות, כדמצינו בשבת (קכ"ו:) דלא הותר לטלטל מוקצה משום ביטול בית המדרש. הכא שהוא מצוה קבועה ודאי לא אסרו דבר הצריך וראוי לטלטל בשבת זו כלל, ואין לולב שראוי מן התורה ומצותו ביום זה בכלל איסור מוקצה. (ועיין לעיל אות לה.).

ו) רש"י ד"ה טלטול, בסוה"ד, מה סייג לתורה מצאו בו. פירש הערוך לנר דכוונתו, דאף שיש כוח ביד חכמים לעקור דבר מן התורה, היינו דוקא כשהוא משום סייג, דאז יש קרא דושמרתם את משמרת דגלי לך דיש בכוחם לעקור ציווי השם יתברך שמו. אבל משום איסור מוקצה דאינו משום סייג, אלא משום טעמים אחרים כמובא בבית יוסף (סי' ש"ח) אין בכוחם לעקור דבר מן התורה.

ז) תוס' ד"ה לולב וערבה. והשמחה, באה"ד, וא"ת זימנין וכו'. הקשה המהרש"ל אמאי לא הקשו דבכל שנה במוצאי שבת לא יוכלו לאכול בשר שלמים. ותירץ, דליל ח' איתרבי בהדיא מקרא דוהיית אך שמח (כדלקמן מ"ח.). לכך קשיא להווא טפי. והמהרש"א תירץ, דהתוס' כאן סוברים כדעת רש"י בפסחים (ע"א.). ד"ה לרבות, דדוקא ליל שמיני איתרבי לשמחה ולא יום שמיני. לכך הקשו דבשלמא שאר ימים, כשחלים במוצאי שבת אפשר לקיים השמחה ביום. אבל בשמיני דמצוותו דוקא בלילה, אם חל במוצאי שבת איך ישמח. ועיין חזון איש אות קכ"ט לדף ז' סק"י. שנסתפק אם מה שנתרבו לילות לשמחה, היינו דחייב לשמוח גם בלילה וגם ביום. או דילמא דאיתרבי שאם אכל בלילה נמי יצא, ודי בשמחה אחת או ביום או בלילה.

ח) תוס' ד"ה טלטול וכו', אע"ג וכו', מאחר דאין עשוי כלי. הקשה הכפות תמרים, הא חזי לכבד בו הבית. והוה כלי. והערוך לנר תירץ, דדוקא אם ייחדו לכיבוד הבית הוה כלי. והוכיח כן משולחן ערוך (ש"ח סכ"ג) דמותר להניף לחולה בשבת בענף דקל שלצורך כך עשאו, משמע דוקא אם עשאו לצורך כך אבל בלא זה לא הוה כלי.

הדרה היומית

בה מן התורה, שגם אם ייצא מן המקדש חייב מן התורה.

(ד) **גמ', לא ידעינן בקביעא דירחא.** הקשה **הריטב"א** הא איתא **בביצה** (ד'): דאנן ידעינן בקביעא דירחא. ותירץ, דהתם מיירי לאחר שתיקן הלל הנשיא בן רבי יהודה הנשיא נבן בנו של רבינו הקדוש], את החשבון שבידינו. אבל הכא איירינן קודם לכן, וכן משמעות דברי **רש"י** **בד"ה אינהו.** ומכל מקום לא דחינן שבת לנטילת לולב, משום דאתי לקלקולי, כדפירשו התוס' **בד"ה לא.** עוד פירש דכונת הגמ' לומר בלשון "לא ידעינן", דאנו נוהגים כמו שאין אנו יודעים וכפירוש תוס'.

(ה) **תוס' ד"ה אינהו. באה"ד,** וא"ת מאי שנא משופר. **הריטב"א** תירץ בשם **בעל המאור,** דשופר לא דחי, משום דתוקעים ג' תרועות, ב' מדאורייתא וחד מדרבנן, או ב' מדרבנן וחד מדאורייתא כמבואר **בראש השנה** (ל"ד). ותרועה דרבנן לא דחי איסור תקיעה דרבנן, ולכך גם הדאורייתא לא דחי. והקשה עליו, דמכל מקום התרועה דאורייתא תדחה שבת. עוד הקשה הא קיימא לן התם, דכל התרועות דאורייתא כרבנן.

(ו) **בא"ד.** וי"ל דשופר שהוא לעלות וכו'. **הריטב"א** תירץ עוד. דשופר אם לא ידחה שבת יבטל לגמרי ויזלזלו בו, אבל לולב אף אם לא ידחה שבת מכל מקום עדיין ניטל בשאר הימים, ואף שהוא רק מדרבנן, מכל מקום לא אתי לזלזולי ביה.

(ז) **בא"ד, אלא בירושלים.** **הריטב"א** הוסיף דפעמים שאף בירושלים אין יודעים, כגון שבאו עדים מן המנחה ולמעלה, דעבדי היום קודש ולמחר קודש.

דף מג ע"ב

(ח) **גמ', ערבה שלוחי ב"ד מייתי לה.** התוס' יו"ט פירש במתני' דערבה דוחה שבת, כדי לפרסמה שהיא מן התורה (וכן פירש **הרמב"ם בפירושו המשנה**). ולא הביא להאי טעמא דשלוחי ב"ד מייתי לה. והקשה **הרש"ש,** הרי למסקנא זה הטעם משום דשלוחי ב"ד מייתי לה. דהיינו שהבין, דאחר שנאמר להאי טעמא שוב לא בעי לטעמא דר' יוחנן, לפרסמה שהיא מן התורה. וכן מבואר **במהרש"א,** שהקשה, למה לא אמרה הגמ' אלא ערבה שלוחי ב"ד וכו'. ומשמע דלא נדחה טעמיה דר' יוחנן. ותירץ, דבעינן לטעמיה כדי שלא נאמר שידחה ביו"ט ראשון. אבל **במאירי** מבואר, דבעינן לטעמא דר' יוחנן. משום דיש לחוש שיביאווהו אחרים, ודווקא משום דבעינן לפרסמה לא חשו לכך.

(ט) **גמ', שם. רש"י בד"ה שלוחי וכו',** דלמחרת אינה מצוה לכל אדם אלא הכהנים מקיפים את המזבח. וכן הסכימו התוס'. והקשה **הריטב"א,** אם כן למה תלתה הגמ' הטעם בשלוחי ב"ד,

הזה לה לתלות בכהנים. עוד הקשה דודאי נטילתה בכל אדם, ורק ההקפה היה בכהנים. ופירש דאף דכל ישראל נטלה, כיון דשלוחי ב"ד שהם זריזין מייתי לה מבעוד יום, והיא מזומנת לכל אדם למחר, אין צריך לחזור אחריה, ותו לית בה גזירה דרבה. ודמיא להא דתוקעין בב"ד אחר התקנה, מה שאין כן לולב שהוא מסור לכל שיהא לו לולב משלו. **והר"ן** (על הרי"ף) הוסיף לבאר דליכא גזירה דרבה, משום אימת שלוחי ב"ד.

(י) **גמ', האידנא נמי לידחי,** לפי מה שפירש **הריטב"א** לעיל דמשום שנוטלין אותה על ידי שלוחי ב"ד, תו ליכא גזירה דרבה. פירש נמי האי קושיא, דהאידנא לידחי. משום דבזמן הזה נמי שלוחי ב"ד מייתי לה. וכתב דהוא מה שנהגו עכשיו שפרנסי הקהל מביאין אותו ביום ז' משל ציבור, ואין כל אחד מביא אותה לעצמו.

(יא) **גמ', שם.** הקשה **הריטב"א** למאן דאמר **לקמן** (מ"ד): דערבה מנהג נביאים, אף דליכא גזירה דרבה. מכל מקום יש כאן איסור טלטול שאינו נדחה מפני מנהג. ועוד הקשה, לתירץ הגמ' דלא בקיאים בקביעא דירחא, מאי איכפת לן דלא בקיאים, הא אין כאן משום גזירה דרבה. ופירש, דמצות ערבה חמורה היתה בעיניהם לעשות לה פרסום שהיא מן התורה, מפני הבייתוסים שהיו חולקים. ולהכי אקשינן דכיון דלית כאן נדנוד איסור תורה, דין הוא שתדחה שבת, ולא נחוש לטלטול דרבנן, כדי לפרסם שהוא מן התורה. על ידי שיראו שאנו דוחים איסור חכמים מפניה. ופרקינן, דלא בעינן להאי פירסומא. משום דאף אם לא נדחה איסור שבת מפניה, לא יתלו הטעם משום דאינה מן התורה. אלא יאמרו שכיון שאין אנו בקיאים בקביעא דירחא, לא דחו איסור טלטול מספיקא.

(יב) **גמ', לא איקלע,** פירש **רש"י** **בד"ה לא איקלע** הם מעברין את אלול או אחד מהחדשים כשרואים שיבוא שביעי בשבת. וכתב **הריטב"א,** דהטעם, משום שהיה קשה בעיניהם שתהא דוחה שבת, כיון שאין בה אפילו מצוה דרבנן, ולא היו רוצים שתדחה שבת אותה מפני הבייתוסים. וכן פירש **המהר"ם בתוס' ד"ה לא איקלע.** וכתב, דהא דמשמע **בירושלמי** שהביאו תוס' להיפך, שלא רצו שתדחה שבת את הערבה, דהיינו שאם היתה חלה לא היתה דוחה. היינו למסקנא דסוגיין, דכיון דאנו לא דחינן אינהו נמי לא דחו.

(יג) **גמ', דילמא בזקיפה.** פירש **רש"י** **בד"ה דלמא בזקיפה,** והשתא דליכא מזבח היכי נזקפה. **והריטב"א** הביא **ד"ש מפרשים,** שכיון שמצותה בזקיפה, בזמן המקדש לא דחתה משום דזקפיה מבעוד יום. ואם כן השתא נמי לא תדחה, שלא נחמיר בה יותר מזמן

הדרה היומית

המקדש. (וכן משמע קצת ברבינו חננאל). והקשה, דבמתני' איתא להדיא דערבה בשביעי דוחה שבת, וחזינן דיש כאן דחיית שבת. ועל כרחק משום שזקופה בשבת דמצותה לזקופה כל יום ויום. ולכך פירש דכיון דמצותה בזקיפה, אנו שנוטלין אותה אינה זכר למקדש כלל, ולא שייך שתדחה שבת זכר למקדש.

(יד) רש"י ד"ה מאי טעמא דוחה, ולא גזור בה וכו' ואמאי לא גזור בה במקדש. הקשה הפני יהושע הא גבי לולב טעם הגזירה משום שילך אצל חכם ללמוד. ופירש רש"י לעיל (מ"ב:) ד"ה ללמוד, נענועו או ברכתו. הא גבי ערבה לא שייך נענוע וברכה. לא מיבעיא למאן דאמר שאין מברכין. אלא אף למאן דאמר מברכין, לא שייך בקיאות בזה. דדוקא בלולב דאיכא ד' מינים אין הכל בקיאת בברכתה. וכתב דלולי פירוש רש"י היה מפרש, דשייך גזירה אף במידי דלא שייך בקיאות, שמא יאמרו שגם עיקר מצותן דוחה שבת. (והא דנקט רבה טעמא דבקיאות, היינו לרוחא דמילתא דשופר ולולב). ותוס' הרא"ש פירש, נגזור משום דרבה, שיוליך הערבה מביתו לבית המקדש, ויטלנה ברשות הרבים. אי נמי ילך אצל חכם ללמוד הברכה.

(טו) רש"י ד"ה אוקמה אשביעי, יום מסוים וכו'. משמע דאין שום יתרון ליום השביעי. וקשה הא במתני' לקמן (מ"ה.) מבואר, שבכל יום עשו הקפה אחת וביום ז' עשו שבע הקפות, משמע דשביעי מיוחד לערבה. וכן פירש המאירי אוקמה אשביעי שהוא עיקר מצותה במקדש.

דף מ"ד ע"א

(א) גמ', לדידהו נמי לא דחי. רש"י פירש שלא לעשות ישראל אגודות אגודות. והרמב"ם (פ"ז מלולב הי"ז) כתב, משחרב בית המקדש אסרו חכמים ליטול את הלולב בשבת, ואפילו לבני ארץ ישראל שקדשו את החודש, כדי שיהיו הכל שוין בדבר זה ולא יהיו אלו נוטלין בשבת ואלו אין נוטלין, הואיל וחזיב יום ראשון בשבת בכל מקום אחד הוא ואין שם מקדש להיתלות בו.

(ב) גמ', וכי תימא דמגבה והדר מגבה. הקשה השפת אמת למה לו להגביה ב' פעמים, יגביה פעם אחת ויכוין רגע א' למצות לולב. ורגע א' למצות ערבה. ועוד הקשה, למה לא יכוין לשם ב' המצוות בבת אחת. ופירש דבעינן שיהא ניכר שנוטלו לשם מצות ערבה ולא לשם לולב. והביא דהאור זרוע בשם רב נטרונאי גאון פירש. דבאמת למסקנא לא מהני נמי ב' הגבהות. והיינו דאמרה הגמ' דמעשים בכל יום דלא עבדינן הכי. דכיון דבהושענא רבא מהדרים אחר ערבה אחרת, והוא משום דאין יוצאין בערבה שבלולב (עיין בעמוד ב'), ומדלא מהדרים אחר ערבה אחרת כל

ז', מוכח דהאידינא נהגא מצות ערבה רק ביום ז'.

(ג) גמ', לולב דאית ליה עיקר. פירש הריטב"א דלולב כיון שמדאורייתא נוהג יום אחד בגבולין, אם היו נוטלין רק יום אחד, אין כאן זכר למקדש דזהו דינו מדאורייתא. אבל ערבה שאינה מן התורה בגבולין כלל, כשנוטלין אותה יום אחד כבר מינכר זכר למקדש.

(ד) גמ', שם. הרש"ש העיר דבזמן הבית הוה איפכא דערבה היתה ניטלת בגבולין כל ז' מיסוד נביאים או מנהג נביאים, כיון דאם לא ינהגו כן לא היתה בגבולין כל עיקר. אבל לולב לא נטלו כלל בגבולין אלא יום אחד, משום דלא היו צריכים להנהיג נטילתה בגבולין, דבלא זה נטלוהו יום אחד, דכן דינה מדאורייתא שם.

(ה) גמ', ערבה דלית לה עיקר מן התורה בגבולין. הרמב"ם (פ"ז מלולב הכ"ב) פירש, דכיון דאין ערבה מפורשת בתורה, אין נוטלין אותה האידנא אלא יום אחד. והקשה המגיד משנה דהיינו כסלקא דעתך דגמ', ולא כמסקנא. והערוך לנר העיר, דאף כסלקא דעתך דגמ' אינו, שהגמ' סברה שהיא מדרבנן ממש. והרמב"ם כתב "משום שאינה מפורשת". לכך פירש, דהרמב"ם מפרש, דתיבת בגבולין אלמטה קאי. דכיון דלית לה עיקר מן התורה בגבולין כל שבעה, לא עבדינן לה.

(ו) רש"י ד"ה דלא עבדינו וכו', באה"ד, והוא היה לאחר חורבן. הקשה המלוא הרועים למה לא הביא רש"י ראיה מעובדא דרב, בגמ' (בעמוד ב') דודאי היה אחר חורבן.

(ז) רש"י ד"ה מי אמרה, השתא וכו' מי אמרה שהיא חובה וכו'. משמע דסלקא דעתין דאינה חובה כלל. וקשה דהרי במתני' מפורש כל ענין ערבה. אבל מתוס' הרא"ש משמע שהבין ברש"י, דהס"ד היתה דהווי מדרבנן, ואמר ר"י לריש לקיש, כיון שהוא רק דרבנן לא שייך לומר לשון לצאת ידי חובה. והקשה התוס' הרא"ש, דהא ודאי גם בדרבנן שייך לומר לשון לצאת ידי חובה.

(ח) תוס' ד"ה כהנים, ופרועי ראש, הרש"ש כתב דיש לומר דכיון שיכלו להתגלח קודם הרגל, ופשעו ולא גילחו, שוב לא התירו להם. ואף בגונא שלא גילח משום שהיה אבל. והוא כהרמ"א (סי' תר"ס ס"ב) דאבל אינו מקיף כלל. (ודבריו צריכים עיון, דהא במקדש דהווי דאורייתא מי התיר לאבלים שלא יקיפו ויבטלו הדאורייתא. והרמ"א הרי דיבר רק האידנא דהווי משום מנהג. ואולי הבין דכיון שהגר"א בביאורו (שם) כתב הטעם, משום דלא שייך באבל מצות ושמחתם שבעת ימים. ממילא אימעיט גם מערבה דמקדש שהיא מדאורייתא (י.פ.).

(ט) תוס' ד"ה אמר וכו', באה"ד, דאיתותב מ"ד בזקיפה. הרמב"ם (פ"ז מלולב הכ"ג) פסק, דההקפה נעשית בלולב. וכן כתב הר"ן

הדרה היומית

(כ"ב. מדפי הרי"ף) בשם **תשובת רש"י**. ופירש **האור זרוע** (הלכות לולב אות שט"ו) דטעמם, דאף דאיתותב רב יוסף במה דאמר שערבה בזקיפה, דהא שמעינן מברייטא דבנטילה היא, אבל מילתא אחרייתא דאמר, דהיקף דמתניתין הוה בלולב, בדוכתיה קיימא, דההיקף היה בלולב. אבל מדברי תוס' כאן משמע, דכיון דאיתותב מ"ד בזקיפה, שוב קיימא לן דמצות ערבה בהקפה ובה מקיפים ולא בלולב.

(ו) **בא"ד**, מדלא אמרת זרים נכנסים. פירשו **המהרש"ל** ו**המהר"ם**, דתוס' סברי, דגם האי דינא דזרים לא יכנסו בין האולם ולמזבח מדרבנן הוא, ולכך אי הוה הלכה למשה מסיני דזרים יקיפו, הוה דחי האי מעלה. אבל דעת **הריטב"א**, דדוקא הא דבעלי מומין לא יכנסו הוה דרבנן, אבל זרים אסורים מדאורייתא. והקשה **הערוך לנר** מנלן חילוק זה, הא תרומתו מחד קרא ילפינן דכתיב ואל המזבח לא יקרבו (שנאמר גבי בעלי מומין).

(יא) **בא"ד**, ו**שאר ישראל בעזרה בלא הקפה**, פירש **המהרש"א** דמדאורייתא ישראל נמי במצות נטילה, כערבה שבלולב, אלא דדין ההקפה הוא מדרבנן, דהקפה לא כתיב דאורייתא, ותקנוהו דוקא בכהנים. והקשה, אם כן, לאבא שאול לא תדחה ערבה שבת דהא מסורה היא לכל כלולב. ותירץ, דבאמת כשחל יום ז' בשבת לא נטלוה אלא הכהנים, אבל בלולב לא שייך למימר הכי שיטלוה רק הכהנים משום דלית ליה היכרא, אבל בערבה הכהנים ניכרים לעולם, משום דאף בחול אין נעשית ההקפה אלא בכהנים.

(יב) **בא"ד**, **שם**. דבריהם הכא דלא כהתירוח השלישי שתירצו לעיל, (מ"ג:) **ד"ה והביאו**, דלא התנו בערבה כל מי שיגיע לידו הרי הוא שלו, משום דלא נטלוהו אלא הכהנים. דהכא כתבו דישאל נמי נטלוהו. (ועיין **מהרש"א**).

(יג) **רש"י ד"ה שכחום, בסוה"ד**, וזו נשכחה לגמרי, וד"ה **ויסדום**, על פי הדיבור. **הרש"ש** ו**המהר"ץ** חיות הקשו, הא איתא **בתמורה** (ט"ז). דאי אפשר להחזיר דין ששכחו לגמרי על פי נבואה, משום דלא בשמים היא.

(יד) **תוס' ד"ה והא וכו'**, **באה"ד**, כלומר שהיא מנהג נביאים. פירש **המהרש"ל**, ישראל מעצמן נהגו כך מימי הנביאים אחרונים, אבל מעולם לא נצטוו על כך. וכן כתב **התוס'** **הרא"ש** משלהם היא מעצמם נהגו כן מנהג בעלמא [ועיין באות הבאה].

דף מ"ד ע"ב

(טו) **תוד"ה כאן וכו'** במקדש וכו' בגבולין פליגי. כתב **המהרש"ל** דדברי תוס' אלו דוקא אליבא דרש"י (בעמוד א'), שפירש בד"ה

יסוד נביאים, דבמקדש לר' יוחנן הוא הלכה למשה מסיני, ובגבולין יסוד נביאים. אבל **לרבינו תם** שפירש (שם) **בתוס' ד"ה והא**. דאף לר' יוחנן בגבולין מנהג הוא, כדאמר ר' יוחנן בשם רב כהנא דילהון היא. אם פליגי דוקא במקדש, דלר' יוחנן הוא מהלכה, ולר' יהושע בן לוי מנהג. וכן משמע **במהרש"א** (בעמוד א') שכתב, דלתוס' נחא דלא אמרה הגמ' **אלא** כאן במקדש כאן בגבולין. וכונתו, משום דבאמת אסיק דלר' יוחנן במקדש הווי יסוד נביאים, דשכחום וחזרו ויסדום, ובגבולין הווי מנהג. **והערוך לנר** הקשה על פירוש זה, מהא **דהרא"ש** (סימן א') פסק דהלכה כר' יהושע בן לוי, משום דר"ת פסק דר' יהושע בן לוי ורבי יוחנן הלכה כוותיה. וקשה מאי נפקא מינה הא לר"ת, לדידן בגבולין לכולי עלמא הווי מנהג. וכתב **דהקרבן נתנאל** (אות ג') פירש, דמה שהבינה הגמ' מדרב כהנא שהוא מנהג, הינו דווקא בהוה אמינא, דמתרצינן שכחום וחזרו ויסדום. ואי לא אמרינן מנהג, צריך לומר דהוא הלכה למשה מסיני. וכיון דרב כהנא אמר דילהון היא, ודאי לא נתכוין להלכה למשה מסיני ועל כרחך שהוא מנהג. אבל למסקנא דמחלקים בין מקדש לגבולין, שוב יש לומר, דבגבולין הוא יסוד נביאים ולפרש הלשון דילהון היא. וכן משמע **בריטב"א** שפירש דילהון מדברי סופרים היא. [ועיין **ברבינו חננאל ור"ש מדעסוין**]. **ועיין להלן אות כג**.

(טז) **בא"ד**, **דאין ראיה וכו'**. ו**הריטב"א** חילק דהלל דראש חודש הוא תקנה דרבנן דבמקום שנהגו לקרותו יקראוהו, מה שאין כן ערבה העם נהגו כן מעצמם ואין כאן שום תקנה כלל.

(יז) **בא"ד**, אין בהם וצינו וכו'. **הגרע"א** **בגיליון הש"ס** הקשה בשם **הר"ן**, מוציונו דמצה ומרור בליל יו"ט שני. וכתב דאולי יש לחלק, דהתם הנוסח בלשון על. ו**המהר"ם** הקשה מוציונו דקריאת ההלל ביו"ט שני דפסח ושבועות. ו**המראה כהן** הקשה, מוציונו דלישב בסוכה למאן דאמר **לקמן** (מ"ז). דאף בשמיני עצרת מברכין על הסוכה.

(יח) **בא"ד**, לא יתחיל בברכה, ו**הריטב"א** כתב דיחיד לא יתחיל כלל ורק אם התחיל גומר.

(יט) **גמ'**, ואין אדם יוצא י"ח בערבה שבלולב. כתב **המאירי** דכל שכן שלא יוציא את הערבה מההושענא ויברך עליה, משום דהוקצה למצותו. וכדבריו משמע **ברבינו יהונתן** שכתב, דאחר דאסקינן דאין יוצאין בערבה שבלולב, צריכין לידע שיעור הערבה. דאם היה יוצא בערבה שבלולב, אין מצוי אדם שאין לו ערבה ללולב, וודאי כשירה נמי לערבה. ואי אף אי אין יוצא בה, מותר להוציאה מההושענא ולצאת בה. מה צריכים לברר שיעורה, יוציאנה ויטלנה.

הדרה היוזמי

דפורע בפירות שביעית.

(כח) **רש"י ד"ה אמר ליה וכו'**, שאתה פורע וכו'. הקשה הרש"ש, אמאי פירש רש"י שעבר על איסור סחורה, שהוא אפילו אם מפקין וזכה בהם אחר. הא עליו איכא קודם איסורא דמשמר פירותיו, דהרי לא הפקין, וכדלעיל (לט): בתוס' ד"ה בד"א.

(כט) **רש"י ד"ה סתומי וכו'**, בסוה"ד, לקיימן שרי. המקדש דוד (סי' נ"ט אות ו') כתב, דלדעת הרמב"ם טעם ההיתר בסתומי פילי, הוא משום דאין רגילות לקשקש לכך.

(ל) **גמ', יותר מג' פרסאות**. הקשה הערוך לנר מה שיירך לומר השיעור בהליכה. הא צריך לידע מתי ייצא מביתו, דאם ייצא בסוף היום, אף אם ילך פחות מג' פרסאות, לא יספיק להכין צרכי שבת. והביא דהרמב"ם (פ"ל משבת הי"א) פסק דאסור לילך יותר מג' פרסאות בתחילת היום. ועדיין הקשה אמאי תלי הגמ' בהליכה הוה ליה למימר לא יתאחר יותר וכו', ובפרט על הב"ח שכתב (סי' רמ"ט) דברכיבה מותר. ואמאי הרי מתאחר ולא יספיק להכין צרכי שבת. ועוד שהטור וש"ע (רמ"ט ס"א) לא העתיקו דברי הרמב"ם שכתב בתחילת היום. עוד הקשה על רש"י ד"ה לא, שכתב, ויכין לו סעודת שבת, ולמה צריך להכין הא כיון שיבוא בעוד היום גדול, יכינו לו בני ביתו. לכך פירש, דלדעת רש"י והטור, אין האיסור מצד האיחור. אלא דכיון שהלך מרחק רב כל כך הרי הוא עייף ויגע ואין בו כוח להכין צרכי שבת.

(לא) **רש"י ד"ה אלא לביתיה, בסוה"ד**. והוא כועס עליהם. צריך ביאור מה צריך לטעמא דכועס, תיפוק ליה שאין לו מה לאכול בשבת, ופירש הערוך לנר דאי משום הא, הוה להו לחכמים לתקן שיכין לו צרכי שבת ואחר כך ילך.

דף מ"ה ע"א

(א) מתניתין, ומלקטין משם מורביות. פירש בגליון מהרש"א דהוא מלשון רבה. והיו"ד במקום ה"ה והמ"ם הוא שימוש. ועיין תוס' יו"ט שביעית (פ"ג מ"ה).

(ב) מתניתין, ואותו היום. הירושלמי פירש הטעם כחומת יריחו שביום השביעי הקיפוה ז' פעמים. והפורת יוסף פירש דאינו טעם, אלא סימן בעלמא, שעשו כמו שעשו בחומת יריחו. אבל המהרש"א פירש דענין הקפה זו שישמרנו ד' מסביב מצרותינו כמו שכתוב ומכל צרותיו הושיעו, חונה מלאך ד' סביב, והוא בעצמו ענין הקפת חומת יריחו. וכתב דלכך הקיפו בערבה שנמשלו בה הרשעים, ועל ידי היקף זה יכלו הרשעים, כמו שתכלה הערבה לבסוף על ידי חיבוטה.

(ג) **גמ', מה הן אומרים**. פירש הערוך לנר דלשון זה בא לרמוז

(כ) **גמ', אדם יוצא י"ח בערבה שבלולב**. כתב הרא"ש (אות א') דהיינו דוקא בדאגבהיה והדר אגבהי, דאחא דקאמר ר' אמי אין יוצא, קאמר רב חסדא דיוצא.

(כא) **גמ', ג' בדי עלין לחין**. פירש הר"ן (כב). מדפי הרי"ף דהטעם שצריך ג' בדין, משום דכיון דקיימא לן לעיל (לג). דלולב אין צריך אגד, ופעמים אדם נוטל מהערבה שבלולב לצאת מצות ערבה עצמה. ופלגי תנאי אי בעינן בלולב חד או תרי, הלכך הצריכו ג' להוכיח שאין נוטל אותה למצות ערבה שבלולב אלא למצות ערבה. (ועיין לעיל אות י"ט ובאות הבאה)

(כב) **גמ', שם. פירש רש"י בד"ה שלושה וכו'**, שיש בכל אחד עלין לחין. וכתב המהרש"א דרש"י למד כהר"ן שהובא באות הקודמת. אבל התוס' בד"ה שלושה וכו' מיאנו לפרש כן, דהא רב נחמן אזיל אדברי ר' אמי שאמר דערבה צריכה שיעור, ואין אדם יוצא בערבה שבלולב. ואי שיעור ערבה זו כשיעור הערבה שבלולב וכמו שפירשו רש"י והר"ן דברי רב אמי אינם מובנים. אמנם עיין באות הקודמת שהר"ן ביאר הדברים לשיטתם.

(כג) **גמ', קסבר מנהג נביאים הוא. הקרבן נתנאל** (סי' א' אות ג') הקשה לפירוש המהרש"ל באות טו. דלפי רבינו תם בגבולין לכולי עלמא הווי מנהג. אם כן היכי מוכח דרבי אלעזר ברבי צדוק סבר כר' יהושע בן לוי, הא בגבולין הוה כדפירש רש"י (בעמוד א') ד"ה דלא.

(כד) **גמ', חביט חביט**. רש"י פירש לשון נענוע. והרמב"ם (פ"ז מלולב ה"כ) פירש, לשון חביטה בקרקע, והכפות תמרים (לקמן מ"ה). הוכיח כדבריו מר' יוחנן בן ברוקא דאית ליה התם, שחבטו חריות בקרקע. וריבב"ן פירש, דחביט היינו לשון נטילה בלא הולכה והבאה.

(כה) **רש"י ד"ה עלה וכו'**, וכי אמרינן לעיל וכו'. אבל הר"ן (כב). מדפי הרי"ף כתב דאף למצות ערבה בעינן ג' טפחים דלא מצינו שהקילו בה בזה. ועיין בשפת אמת ובמהר"ם.

(כו) **תוס' ד"ה שלושה, המהרש"א** פירש דתוס' סברי דלא בעינן ג' בדים ממש, אלא די בג' שיוצאים מקלח אחד, וכן משמע בריטב"א. והמהר"ם כתב שצריך לגרוס ג' עלין יוצאים מקלח אחד, ונראה כונתו דתוס' באו לחדש דבעינן בכל בד ובר ג' עלין לחין ולא סגי בעלה לח אחד בכל בד.

(כז) **גמ', ולא חמיתי בר אינש וכו'**. פירש הערוך לנר שר' אליעזר בר צדוק אמר כן משום שחשש שהתלמידים שראו לההוא גברא שהלך מיד אחר שפסק לו כן, יסברו, שכועס על פסקו של רבם. ואמר להם לא חמיתי בר נש וכו', ומה שהלך מיד היינו משום שרצה לומר לפועלים את הדין, שלא יעבור עוד על האיסור

הדרה היומית

פירש, דשלא יהיו שוכבים, כבר ידעין מדכתב קרא אורך ורוחב הקרשים, וחזין דזהו אורך וגובה המשכן, ומשום דהקרשים עומדים. ועוד, מדבעי אדנים מוכח שהם עומדים. והוסיף, דזכר לדבר מקרא ד"אז ירננו כל עצי יער" [שהוא רומז לנענוע ד' מינים, כמבואר לעיל (ל"ז):] בתוס' ד"ה בהודו, והיינו דומיא דרינון העצים שהוא ודאי דרך גדילתם.

(יא) גמ', אבד סיברם ובטל סיכויים. פירש הערוך לנר דסיברם היינו תקותם. וקאי אקרשים, דתקותם להיות קיימים לעד ולעולמי עולמים. וסיכויים היינו לשון הבטה, שישראל מביטים עליהם ורוצים שיהיו קיימים. וכתב דכן צריך לגרוס ברש"י, סיברם וסיכויים תוחלתם ומבטם.

(יב) גמ', שמעמידין את ציפויין. פירש רש"י על ידי מסמרות. וביומא (ע"ב). פירש בלשון אחר. שבא הכתוב לומר שלא התליעו העצים ולכך לא נפל ציפויין. וכתב השפת אמת דלפירוש ראשון שעומד על ידי מסמרות מוכח דהיה הציפוי עשוי מלוחות זהב שחיברום לקרשים על ידי מסמרות. אבל לפירוש השני ברש"י, יש לפרש שהיה ציפוי הזהב טוח כשעוה.

(יג) גמ', הא דמסתכלי באספקלריא המאירה, הקשה המהרש"א הא איתא ביבמות (מט:): דדוקא משה רבינו לבדו ראה באספקלריא המאירה. ותירץ, דהתם מיירי בנביאים, ומתוכם רק משה הגיע לדרגא זו. אבל הכא מיירי בצדיקים וחכמים, וחכם עדיף מנביא, ויש מהם הרבה שרואין באספקלריא המאירה. [ועיין שם שפירש דמיירי הכא בחכמים בעיון המושכלים]. והשפת אמת תמה דמאי קושיא היא, הא התם מיירי שראה בחייו, וכן לא ראתה שום בריה. והכא מיירי ברואים לאחר פטירתם ואיכא טובא.

(יד) גמ', לו גימטריא תלתין ושיתא. פירש המהרש"א דדייק כן מהייתור, דהוה מצי לכתוב אשרי כל חוכיו.

(טו) רש"י ד"ה באכילה, בסוה"ד, ויש אומרים יום שאחר החג. תוס' בראש השנה (י"ט: ד"ה מימות כתבו, דענין זה דאיסרו חג לא נהג בימות עזרא. אבל ביפה עינים הקשה עליו מהירושלמי דסוכה (פ"א ה"א) דמבואר, דנהג אסרו חג אף בימי עזרא.

(טז) רש"י ד"ה לפטור, אני סובל. פירש המהרש"א דהיינו על ידי ייסורין שהיה לו במערה. וכן צריך לפרש דהיה קים להו דגם יותם בן עוזיהו סבל ייסורים שבכוחם לכפר על כל העולם.

(יז) רש"י ד"ה, ראיתי בני וכו'. משמע דאיירי בצדיקי דורו חוץ מצדיקי שאר דורות. וכעין זה הוכיח הערוך לנר (ד"ה ואלמלא), מדאיתא בגמ' לקמיה דאיכא ל"ו צדיקים דעיילי בעליה. והתם ודאי מיירי בדור אחד, דקאמר לא פחות עלמא מל"ו צדיקים.

דאינו דין גמור, אלא שכך נהגו העם לומר, ולכך השמיט הרמב"ם אמירות אלו.

(ד) גמ', תנא רבות וארוכות וכו'. היעב"ץ פירש דמה דנאמר ארוכות אתי למימר, דלא בעו דוקא גבוהות י"א אמה, ואפשר גם בארוכות יותר. אלא שלא תפחות מאורך י"א אמה. והשפת אמת פירש, דרצה לומר, דאף אם לא ימצא ערבה באורך י"א אמה, מכל מקום יקח היותר ארוכה שימצא, לחיבוה מצוה.

(ה) רש"י ד"ה אני וכו', בגימטריא וכו', ומהן שם המפורש וכו'. אבל הרא"ש ביומא (פ"י אות כ') סבר דשם המפורש היינו שם הוי"ה. [ועיין שם שהביא דעות בזה].

(ו) רש"י ד"ה עלה אמה, באה"ד, וכניסה זו וכו' כשבאין להקטיר. הקשה הרש"ש דבזבחים (ס"ב:) משמע דבשעת הקטרה היה עומד על הכבש. וקשה נמי לומר שעמדו בסובב כשהפכו הפשר בצנורא, שנמצא גבהו כלה בשפת המזבח ב' אמות, כדאיתא במידות (פ"ג מ"א). אמנם אשכחן במתני' דזבחים (ס"ד:) דעולת העוף היה פונה לסובב, משמע דמשם היה מזה על גבי האשים.

(ז) תוס' ד"ה אני והו, באה"ד, ועדיין צריך טעם וכו'. הרמב"ם בפירוש המשניות פירש שאנו מתפללים שיושיענו, כמו שכתוב בו ראו עתה כי אני אני הוא.

(ח) בא"ד, שיושיע לעצמו. הריטב"א הוסיף, דמכל מקום אינו כבוד כלפי מעלה לומר אני ואתה בלשון נוכח, אלא אומרים בלשון נסתר אני והוא.

(ט) גמ', כל הנוטל לולב באגודו והדס בעבותו. פירש המהרש"א דעשייה שייכת דוקא על לולב באגודו, והדס בעבותו, ולכן הוא כאילו בנה מזבח. ונטילתו כאילו הקריב עליו קרבן. [ואפשר דהטורח לחפש אחר הדס עבות כדלעיל (ל"ב:)] הוא עשייתו (י.פ.), והכפות תמרים פירש, דכיון דר' טרפון עצמו סובר לעיל (ל"ד:) דהדס קטום שרי, לכך אמר קרא דמי שעושה מצוה, מן המובחר ונוטל הדס שאינו קטום הוה כבונה מזבח. והקשה עוד, היכא רמיזא בקרא ענין בנין המזבח, דילמא כונת הפסוק שהזה דם קרבנו על קרנות המזבח. ופירש, דדייקי מתיבתא עד דמשמע שבנה המזבח מהיסוד ועד הקרנות.

דף מ"ה ע"ב

(י) גמ', שנאמר עצי שיטים עומדים. פירש המאירי שאם בא לומר כפשוטו שהקרשים היו עומדים. [וכפירוש רש"י בפירוש התורה שלא היו שוכבים זה על גבי זה]. היה לו לסמוך קרשים לעומדים ולכתוב ועשית את הקרשים עומדים. ומדסמך עצי שיטים לעומדים מוכח דבעינן שיעמדו בדרך גדילת העצים. והמהרש"א

הדרה היומית

מסכת סוכה דף מה – דף מז

יה אדר ב' – יט אדר ב' התשע"ד

מברך. כתב המגן אברהם (תרמ"א סק"א) דמכל מקום, הבעל הבית [המשלחן] יש לו לברך שהחיינו, (אלא דהאידנא אין מברכים כלל בשעת עשיה כמו שכתב השו"ע שם). ועיין בפרי מגדים (באשל אברהם א') שהקשה על המגן אברהם, והוכיח מהמרדכי (סי' תשס"ט), דאין הבעל הבית מברך שהחיינו בשעה שאחר עושה לו סוכה. (ועיין שם)

ה) בא"ד, אבל לאחר לא מברך מידי להאי תנא דסבר דאין מברך לעשות. כתב הביאור הלכה (תרמ"א ד"ה לעצמו) דמשמע מדברי התוספות דלמאן דאית ליה דמברכין לעשות, השליח מברך נמי שהחיינו כיון שהעשיה עצמה נחשבת למצוה. [וצ"ב דיוקו מהתוס' דיש לפרש דהתוספות מיירי רק לגבי ברכת לעשות]. ולפי זה נחא דבשופר פסק הרמ"א (סי' תקפ"ה ס"ב) דאף מי שכבר יצא מברך שהחיינו כשמוציא אחרים, והיינו משום שעושה עתה מעשה מצוה גמור. עוד תירץ דבאופן שהבעל הבית שומע ברכתו ויוצא מדין שומע כעונה, אף בעשיית סוכה יכול לברך כדי להוציאו. ובהכי מיירי בסי' תקפ"ה שהציבור שומעים הברכה ויוצאין בזה.

ו) תוס' ד"ה העושה סוכה, ואילו אמילה לא מברך. אמנם הרמב"ם (פי"א מברכות ה"ט) כתב דמברכים במילה שהחיינו, כיון שאינה תדירה, וכן כתב (שם) דמברך שהחיינו על ציצית ותפילין כיון שהן קנין לו.

ז) בא"ד, ונראה דמצוה שיש עליה שמחה תקנו שהחיינו, וביאר בתוס' רבינו פרץ דבמילה לא משום דאיכא צערא דינוקא (וכעין דאמרינן בכתובות ח. לגבי שהשמחה במעונו במילה), וכן בבדיקת חמץ [כל זה על אף דאיתא. שבת דף קל. תניא רבן שמעון בן גמליאל אומר כל מצוה שקיבלו עליהם בשמחה כגון מילה דכתיב שש אנכי על אמרתך כמוצא שלל רב עדיין עושין אותה בשמחה וצ"ע] יש לו צער על הפסד חמצו שצריך לבערו.

ח) בא"ד, שם. והר"ן (כב: בדפי הרי"ף) כתב, דכל מצוה הבאה מזמן לזמן מברכים עליה שהחיינו, ומילה לא מיקרי מזמן לזמן. אבל פדיון הבן כיון שתלוי בזמן ל' יום של תינוק שיצא מכלל נפל ונכנס לכלל חיות, שפיר מברכין עליה שהחיינו. וקריאת הלל אף דתלוי בזמן, מכל מקום כיון שתיקנו לומר הלל על כל צרה וצרה שלא תבא על הציבור כדאיתא בפסחים (ק"ז). אין זמנו קבוע.

ט) גמ', וחכמים אומרים אינו מברך אלא שחרית בלבד. כתב הריטב"א דיש לומר, דבשחרית מברך ולא סגי בברכה של אתמול, [להאי תנא דלא סבר טעמא דהפסק]. משום דסבר לילה לאו זמן תפילין ואם כן מפסקי לילות. או אפילו אי סבר דלילה זמן תפילין, מכל מקום כיון דלכתחילה אין מורין להניח תפילין

יה) גמ', הכי קאמר ל' אנחנו מודים וכו'. הקשה הרש"ש הא איתא בברכות (ל"ג:) דהאומר מודים מודים משתקין אותו, והכא נמי הוה כמודים מודים. דהא אמר ב' פעמים אנחנו מודים, וכעין קושיית הגמ' לקמן (נ"ג:) [ולאגרא שגרס בפעם שניה אנו מברכים נחא], וכתב דלפי מה שכתב המהרש"א דמה שאמרו ב' פעמים אנחנו מודים היינו בדיבור ובמעשה נחא, דהם ב' עניני הודאה.

יט) גמ', כפות שנים. הקשה הרש"ש מה שייך לילף מהא שני מובנים אחרים. הא לולב דהכא אינו כלולב דהושענא, דהתם חריות נפסלו, וכאן נטלו דוקא חריות.

כ) תוס' ד"ה אחת וכו' לא יתכן וכו', ולא ערבה. והריטב"א פירש, דבאמת אית ליה מצות ערבה או מהלכה או מקרא, וסבר דהביאו תרוויהו, לולב מכפות וערבה מהלכה.

כא) בא"ד, ואותו היום לאו דוקא, הערוך לנר כתב דיש ליישב לשון אותו היום, דרק ביום זה חבטו הלולב, וכל יום נטלוהו בלא חביטה. ועיין שם שכתב. דכל יום היו חובטים הערבה, וכהריטב"א באות הקודמת.

כב) בא"ד, לא היתה ערבה בטילה. פירש המהר"ם דבאמת מסברא לא משמע דנטלו תרוויהו, ולכך להצד דדריש כפות שנים, מסתברא שנטלו רק לולב. אמנם להצד שנטילת הלולב מסברא אין מסתבר שחולק על דין הערבה, שאם לא נטלו ערבה מהיכן למדו ליקח הלולב, דאף דהוא סימן טוב, מכל מקום מגלן דיש ענין בהקפת המזבח. ועל כרחק דר' יוחנן בן ברוקא סבר גם דין נטילת ערבה, וכיון דמצינו בערבה ענין הקפת מזבח, שוב אנו עושין כן גם בלולב שהוא סימן טוב.

דף מ"ז ע"א

א) גמ', העושה לולב לעצמו מברך שהחיינו. כתב המאירי דהיינו לאחר שאוגדו.

ב) גמ', העושה סוכה לעצמו מברך שהחיינו. כתב הריטב"א דהיינו דוקא כשעשה אותה תוך ל' יום לחג.

ג) גמ', שם. כתב המרדכי (סי' תשס"ט) דהטעם שאין מברכים על שופר ומגילה בשעת עשייה כלולב וסוכה, משום דסוכה ולולב עושה חדש לכל שנה, ואם כן כל שנה באותו זמן מברך שהחיינו, אבל במגילה ושופר שעושה לכמה שנים לא שייך ביה ברכת זמן, כיון דבשאר השנים כשמגיע אותו הזמן לא מברך שהחיינו כשאינו עושה חדש. ובנרות חנוכה אין מברכים בשעת עשייה, כיון שאינו ניכר שעושהו לשם מצוה, דאפשר שידליקם לצורכו.

ד) תוס' ד"ה העושה סוכה, דוקא נקיט לעצמו אבל לאחר לא

הדרה היומית

דמשמשי, דהוא משום דמצוה למשמש כדילפינן מציץ. **ובתוס'** **הרא"ש** כתב, דדוקא אם שהסיחו דעתו, דבכהאי גוונא המישמוש כתחילת הנחה. עוד הביא **יש מפרשים** דמשמשי היינו להחזיר למקומן, אם יצאו ממקום ההנחה. וכן כתב **הטור** (בסי' ח' י"ד). והסתפק אם היינו דוקא משום שנשמטו מאליהן, ומשום דלא היה לו דעת להחזיר כשנשמטו. אבל במסיר על דעת להחזיר אפשר דאין צריך לברך, או דלמא לא שנה. (ועיין לעיל אות יא)

(יד) **תוס' ד"ה דכל אימת, בסוה"ד**, ומסתברא דמברכין לשמור חוקיו כמו דמברכין לשמור בתר דמסלקין תפלתו. **והר"ן** (כב. מדפי הרי"ף) כתב, דאינו דומה, דהא בירושלמי מפרש טעמא דמברכין לשמור חוקיו בשעת סילוק, (דהווי בלילה) משום דסברי, דקרא ד"ושמרת את החוקה הזאת מימים ימימה", אתי למימר דתפילין ביום ולא בלילה. אבל בעידן משמוש היכי שייך למימר הכי. אלא מסתברא דמברכים לשמור את התפילין, כלומר מהיסח הדעת, או כיוצא בזה.

(טו) **גמ'**, **והיכן ציונו מלא תסור. הרמב"ם** (בהקדמה לספר המצוות שורש א') כתב, דכל מצוות ואיסורין דרבנן הרי הם בכלל מה שכתוב בתורה, מקרא ד"על פי התורה אשר יורוך וגו' לא תסור מן הדבר וגו'". אבל **הרמב"ן** (בהשגותיו שם) פליג, וסובר דאינו אלא אסמכתא, וכדאמרין **בברכות** (יט:): כל מיילי דרבנן אלאו דלא תסור אסמכינהו, ועיקר לאו דלא תסור לא נאמר אלא על מה שחכמים פירשו במצוות התורה במדות שהתורה נדרשת בהן או ממשמעות הכתובים.

(טז) **גמ'**, **רב נחמן בר יצחק אמר שאל אביך ויגדך. ובשבת** (כג.) איתא, רב נחמיה אמר שאל אביך ויגדך **זקניך ויאמרו לך**. וכתב **הרמב"ן** (בהשגות על ספר המצוות להרמב"ם בהקדמה שורש א') שהיא צוואה לקבל מן הזקנים, [כלומר דהדרשה מסיפא דקרא **זקניך ואמרו לך**]. עוד כתב (שם) דרב נחמן פליג אדרשה דלא תסור, וסבר דליכא אסמכתא מהתם, אלא למה שיש לו עיקר מן התורה וחכמים הוסיפו בו גזרות. אבל מצוות נר חנוכה שהיא מצוה מחודשת, אין לה אפילו אסמכתא מקרא דלא תסור, דאינו במשמעות דכי יפלא ממך דבר למשפט כלל.

(יז) **גמ'**, **אם יכול לחדש בה דבר מברך. כתב הבה"ג** (ריש הלכות סוכה) דהיינו אפילו בדבר שאינו מעיקר הסוכה, אלא מיכנס ומימך בסתרי. ופירש **הקרוב נתנאל** (לעיל פ"א סי' י"ג כ'), דהיינו לאסוף כסאות ולישב עליהן, **והאור זרוע** (סוכה שט"ז) הביא לשון הבה"ג, והוסיף ולעטרה בקרמים וסדינים. **והבעל העיטור** (ריש הל' סוכה) הקשה, דהא ליכא סוכה דלא שייך האי

בלילה, הוי הלילה הפסק. ובסוף מסיק. דסברי כר' יוחנן, דסוכה ז', אף דאין זמן המפסיק. והוא משום שהפסיק מקיום המצוה צריך לחזור ולברך. ומכל מקום, באותו יום עצמו אף שהפסיק מקיום המצוה, לא חשיב הפסק והיסח הדעת. מה שאין כן כשמניח התפילין בשחרית, שהוא אחר חליצה והיסח הדעת לגמרי. והקשה **הערוך לנר** דאם כן בסוכה אמאי מברך כל ז', דאין בלילה הפסק והיסח הדעת טפי, כיון שישן בסוכה.

(י) **רש"י ד"ה כל זמן, באה"ד**, וגבי סוכה נמי וכו' מברכין עליה **בכל יום**, דהוא דומיא דחולץ ומניח. **והריטב"א לעיל** (מה:): הביא סברא זו בשם יש אומרים. ודלא **כתוס' לעיל** (מה:): **ד"ה אחד**, דנקטו דסוכה כתפילין ואינו תלוי בכל יום אלא ביציאה. אמנם קשה דמסתמת רש"י משמע דמיירי אף באופן שישן בסוכה ולא יצא, ואם כן אמאי יום חדש דמי לחולץ ומניח כיון שלעולם לא הפסיק מצותו. וכן הביא **המגן אברהם** (תרל"ט סק"ז) בשם **השל"ה** שמברכים על הסוכה בשחרית, ונתקשה בסברתו.

(יא) **גמ'**, **חזינא ליה לרבא דלא עבר כשמעתתיה וכו' עייל לבית הכסא ונפק ומשי ידיה ומנח תפילין ומברך. כתב הבית יוסף** (או"ח ח' י"ד) דמהכא מוכח, דאף מי שפושט טליתו על דעת לחזור וללבושה צריך לברך. דרבא ודאי היה מניח תפילין כל היום וחלצן על דעת לחזור ולהניחם מיד, ואפילו הכי הוה מברך, והוא הדין לציצית. ודלא **כהטור** (שם) שנסתפק בזה. **והדרכי משה** (שם) דחה הראיה, דשאני הכא שנכנס לבית הכסא שאסור ליכנס שם בתפילין שעל ראשו, ודחוי מהמצוה, ולכך חשיב הפסק טפי. וכעין דאיתא **בברכות** (כג.). דהיכא דגברא לא חזי הוי הפסק טפי.

(יב) **גמ'**, **שם. הקשה רבי עזריאל הילדסהיימר** (בפירושו על הבה"ג הל' סוכה פרק הישן הערה 3) לפי מה שכתב **בדרכי משה** (עיין באות הקודמת) איך הוכיח ר' מרי מהאי מעשה, דרבא הדר ביה. דילמא שאני הכא דאיכא דיחוי, אבל בלאו הכי לעולם נפטר בברכה ראשונה אף בחליץ והסיח דעתו. [וצריך לומר דסבירא לגמרא דהפסק דדיחוי בלא היסח הדעת, והפסק דהיסח הדעת בלא דיחוי, שקולין הן. ולרבנן דברייתא אף בעייל לבית הכסא אינו מברך אחר כך. (ועיין באות הקודמת ושלפניה) (א.ג.).]. אמנם **הבה"ג** (שם) לא גריס ענין זה דעייל לבית הכסא, אלא גריס כל אימת דאתנח מברך. (והגר"ע הילדסהיימר (שם) כתב דכן איתא נמי **ביראים, בספר האשכול, בפירוש הר"ח, ברא"ש** (סי' ב'), **ובאור זרוע** סי' שט"ז), ולפי זה ניחא הא דמייתנין דהדר ביה.

(יג) **גמ'**, **כל אימת דמשמשי בהו מברכי. פירש רש"י בד"ה**

הדרה היומית

דהילפותא מכל יום ויום תן לו מעין ברכותיו, דקאי לגבי הזכרת מעין המאורע. דהיינו שמשבח לה' שקידשנו ונתן לנו מועד זה, ודמי לברכת המצוות שמשבח לה' שקדשנו במצוותיו. ולכך נקטינן דדוקא ברכת המצוות ילפינן מהתם.

כב) רש"י ד"ה מצות הרבה, ליטול לולב לישב בסוכה להניח תפילין להתעטף בציצית. כתב **הערוך לנר** דאין להוכיח מדברי רש"י, דמניחין תפילין בחול המועד. דיש לומר דנקט כן אי נימא דסבר האי תנא דשבת זמן תפילין והוא הדין חול המועד. ועוד יש לפרש, דרש"י זוגי זוגי קתני, לולב וסוכה בהדדי, אי נמי תפילין וטלית בהדדי, ולא בסוכות עסקינן.

דף מ"ז ע"ב

כג) גמ', ומר סבר לכולי יומא איתקצאי. רש"י בביצה (ל:) ד"ה **ורב אסי** כתב, דהטעם משום מיגו דאיתקצאי לבין השמשות איתקצאי לכולי יומא. **והריטב"א** פירש כן בשם יש אומרים ופליגי, דטעם זה לא שייך אלא בשבת ויום טוב, כיון דילפינן מקרא ד"והיה ביום השישי והכינו את אשר יביאו", שיהא חול מכין לשבת מבעוד יום. סמכו רבנן לאסור כל שלא היה מוכן מבעוד יום. אבל הכא דמייירי בחולו של מועד ליכא להאי טעמא. אלא טעמא, משום דדעתו להקצותו לכל היום. דשמא לא יטלנו שחרית ויצטרך ליטלו בין הערבים. [אמנם רש"י בד"ה **אתרוג לא** וכו' כתב, משיצא בו שחרית. ומשמע דאף ר' יוחנן אינו חושש שמא לא יטלנו שחרית. וניחא לשיטתו בביצה, שפירש טעם אחר. (א.ג.)]

כד) גמ', אתרוג דלא חזי לבין השמשות וכו'. דעת התוספות בד"ה **דאי, ולעיל** (י:) ד"ה **ער**, דאתרוג אסור בבין השמשות כיון דהוי ספק יום שביעי, ואינו נאסר בשמיני מחמת מיגו דאיתקצאי, דלא אמרינן מיגו דאיתקצאי באופן שכל הקצאתו אינה אלא משום ספק יום שעבר. אבל **הריטב"א** כתב, דבבין השמשות עצמו נמי שרי. כיון שכל איסורו לכולי יומא אינו אלא משום שמא יצטרך ליטלו בין הערבים. וזה לא שייך בבין השמשות, דאם לא נטל כל יום שביעי אינו צריך ליטול בבין השמשות שלו, כיון דהוי ספק דרבנן, דנטילת שאר ימים מדבריהם. ונמצא שלא הקצוהו אלא לזמן שיהיה ודאי יום ותו לא. וברש"י ד"ה **אתרוג לא**, שכתב משיצא בו שחרית, משמע דאם לא נטלו צריך ליטלו בבין השמשות, ולא פטרינן ליה משום ספק דרבנן. ואפשר דטעמו משום דליטול ד' מינין מעשה קל הוא, ודמי לדבר שיש לו מתירין דלא מקילינן בספק דרבנן, כדאיתא בביצה (ד.), וכעין זה כתבו הר"ן בפסחים (כה. בדפי הרי"ף) גבי הסיבה. והחתם סופר חולין

חידוש. [ואם כן מה אמרה הגמ' אם יכול לחדש וכו' ואם לאו וכו'], אלא על כרחך דחידוש בגופה בעינן. **והריטב"א** כתב, דבעינן חידוש בסכך או בדפנות הנצרך לה לעכב.

יח) גמ', חזינא לרב כהנא דהוה מסדר לכולהו אכסא דקידושא. כתב **הריטב"א** דרוב רבותינו מפרשים דנהג שלא לברך כלל בשעת עשיה, בין בסוכה בין בלולב. וכן מוכח בתוספות ד"ה **נכנס**, דכתבו דאם בירך בשעת עשיה אין מברך אחר כך, ועל כרחך דרב כהנא לא בירך בשעת עשיה. **והריטב"א** הקשה, כיון דתנא דברייתא קפיד לברך בשעת עשיה אמאי לא נהג כן רב כהנא. ולכך מפרש, דהברכה של שעת עשיה לא מהני לפטור מומן דרגל, ורב כהנא נמי בירך בשעת עשיה. וכן כתב בספר המכתם.

יט) גמ', שם. כתב **המרדכי** (סי' תשס"ט) דהאידנא לא נהגו לברך בשעת עשיית הסוכה, כיון שהיום אין כל אחד עושה לעצמו, אלא אחד עושה למאה. ואין נראה שיהיה אחד מברך שהחיינו, וכולן לא יברכו. ועל כן סמכו אדרב כהנא דמסדר לכולהו אכסא דקידושא, וכן פסקו **הטור והשולחן ערוך** (תרמ"א א.). אמנם **הרא"ש בעירובין** (פ"ג סי' י') כתב, דנוהגין לברך על פרי חדש בשעת אכילה, ולא בשעת הראיה. כמו שנוהגין לברך ברכת עשיית הסוכה בשעת הקידוש, ולא בשעת העשיה. (ודלא כהמרדכי).

כ) גמ', שם. כתב **הבה"ג** (ריש הל' סוכה) דכיון דנהגין כדרב כהנא לברך שהחיינו דעשיה, אכסא דקידושא. אין צריך לברך אלולב שהחיינו בשעת נטילה. **והרא"ש** (סי' ב') פליג עליה, דכיון דמפסקי לילות מימים לא מהני שהחיינו שאומר בלילה למצות לולב של יום, אלא מברכין בשעת נטילה. וביאר בשו"ת הבה"ח (סי' קכ"ה), דאף דאם מברך בשעת עשיה מהני, מכל מקום הכא שאינו שעת עשיה ולא שעת המצוה גרע. ובהגהות בן אריה על הבה"ג תירץ קושית הרא"ש. דכיון שהוא יום של המצוה אמרינן בזה דלילה לאו מחוסר זמן, ואף אי בקדשים קיימא לן דלילה מחוסר זמן, היינו משום דבקדשים הלילה אחר היום, מה שאין כן בכל התורה.

כא) גמ', אמר ר' זירא ואיתימא רבי חנינא בר פפא הלכתא כרבי יהודה. כתב **המאירי**, דאף דאיתא בברכות (מ.) גבי ברכת מיני דשאים, דאין הלכה כרבי יהודה, ואף דהתם נמי ילפינן לה מקרא דהכא דברוך ה' יום יום. היינו משום דפירות הארץ וירקות כעין דבר אחד הם, ודי להם בברכה אחת. אבל מצוות אלו כל אחת ואחת מצוה בפני עצמה היא. ובספר המכתם כתב, דהתם הנאה אחת לכולן וסגי בברכה אחת לכולן. **והערוך לנר** תירץ,

הדרה היומית

בקנין הגוף לשעה ומיקרי לכם, וכתב הקצות החשן, דלפי זה בעינן לאוקמי הכא בנותן לו סתם בלא שום שיוור, אבל אם אומר על מנת להחזיר דהיינו שנותן לזמן, אפשר גם בקטן.

(כט) גמ', שם. החזון איש (אהע"ז ע"ד סקי"ח) כתב, דבשאר הימים נמי לא ליקני לינוקא, כיון שקונה ואינו מקנה. דכשיקח ממנו לאחר מיכן הוי שואל שלא מדעת. ודהיינו לדעת הריטב"א ורש"י (עיין לעיל אות כו) אבל להרמב"ם (עיין נמי שם) דמיירי בהגיע לעונת הפעוטות ומקנה מדרבנן, ליכא חשש שואל שלא מדעת (א.ג.). ומה דנקטו הכא יום טוב ראשון, דאתי למימר דאף דצריך לצאת דוקא בלולב הקנוי לו, מכל מקום לקטן אי אפשר להקנות.

(ל) גמ', שם. כתב המרדכי (סי' תשנ"ט) בשם ראב"ן, דאם אוחו עם התינוק כיון שלא יצא מידו לגמרי, שפיר דמי (שלא קנאו התינוק), ונקיי הדעת מחזירין אותו למקומו, והתינוק נוטל אותו מעצמו ומברך עליו. נוחזינן בדבריו דאם נותנו לתינוק אף שלא אמר לו שמקנהו לו, קנאו התינוק, וצריך עיון. (א.ג.) וכתב בשער הציון (תרנ"ח סקל"ד) דמוכח מדבריו, דמתקיים מצוות חינוך גם בשאול, דמצוות חינוך על עצם המצוה ולא על פרטי המצוה, דהא שיבח וקרא לאותן הנוהגין כן נקיי הדעת. ובמשנה ברורה (שם סקכ"ח) הביא, יש אומרים דבאופנים אלו לא מקיים מצות חינוך דגם למצות חינוך בעינן לכם.

(לא) גמ', ואמר ר' זירא לא לימא איניש לינוקא וכו' משום דאתי לאגמורי שיקרא וכו'. בבבא מציעא (מט.) נחלקו רב ור' יוחנן, אם דברים יש בהם משום מחוסרי אמנה. דהיינו דצריך לקיים דיבורו, או דאין בהם. ומדהוצרך ר' זירא לטעמא דאתי לאגמורי שיקרא צריך לומר דר' זירא סבר כרב דדברים אין בהם משום מחוסרי אמנה, ואפילו הכי הכא אסרינן משום שמלמדו שקר. ומכל מקום קשה דהתם אמרינן דמודה רב במתנה מועטת דאסור לחזור בו, ופירש רש"י (בד"ה מודה) משום דסמך המקבל על דיבורו, ואם כן הכא נמי שהתינוק סומך על דיבורו של הגדול אמאי צריך לטעמא דאתי לאגמורי שקרא. (א.ג.). והערוך לנר ביאר דרבי זירא מיירי באופן שנותן לקטן והקטן סבור שנותנו לו לגמרי ובאמת לא מתכוין להקנות לו ובאמת אינו שקר כיון שסוף סוף נתן לו ביד ומכל מקום איכא משום לימדו לשונם, שרבסוף יבין שהיה כאן התחכמות ומרמה.

(לב) גמ', כל אחת ואחת יוצא בה ואוכלה לאלתר. התוס' בביצה (ל:.) ד"ה כל אחת כתבו, דלאו דוקא קאמר כל אחת אוכלה לאלתר, דהאחרוג של יום טוב ראשון לכולי עלמא אסור לכולי יומא משום מיגו דאיתקצאי. ופלוגתתן באתרוגין של שאר ימי

(פז.) גבי מצות כיסוי הדם. אמנם בקהלות יעקב (ברכות סי' ה') הוכיח, דבגוונא שיכול לקיים את חיובו מספק, לא מיקרי יש לו מתירין, מדאמרינן בברכות (כ.) דאי קריאת שמע מדרבנן אין צריך לחזור בספק. (ועיין באות הקודמת)

(כה) [רש"י ד"ה תינוקות דוקא, שלא הוקצה למצוה גמורה וכו'. יש לבאר, או דאזיל לשיטתו בברכות (מח.) ד"ה עד, שכתב דקטן אינו מחוייב אפילו מדרבנן, דהמצוה על אביו ולא עליו. או דאף אי מצות החינוך על הקטן, אינו בתורת מצות לולב אלא בתורת דבר המכונן. ודמצינו להנהו דשרי לחנכו בשאול. (עיין לקמן אות ל.) וסברת ריש לקיש שהשוה קטנים לגדולים נמי יש לבאר לפי צדדים אלו. (א.ג.)]

(כו) גמ', מאי טעמא דינוקא מקנא קני וכו'. פירש רש"י בד"ה מקנא קני, דקטן זוכה לעצמו רק מדרבנן. אמנם הרמב"ם (בפ"ח מלולב ה"י) כתב, שאין נותנין הלולב לקטן, שהקטן קונה, ואינו מקנה לאחרים מן התורה. וביאר הלחם משנה (שם) והמגיד משנה (בפכ"ט מהל' מכירה ה"א) דסובר דקטן זוכה במתנה מדאורייתא, כשדעת אחרת מקנה לו. ולהכי לא מהני מה שמקנה לאחרים אף בהגיע לעונת הפעוטות דמהני מתנתו מדרבנן. כדאיתא בגיטין (סד.), משום דמדאורייתא נשאר של הקטן. אבל הריטב"א כתב, דר' זירא מיירי בלא הגיע לעונת הפעוטות. דבהגיע לעונת הפעוטות תיקנו לו רבנן שהוא מקנה לאחרים. והקנאה מדרבנן הוי כזכיה גמורה מדאורייתא. עוד הוסיף דיש אומרים, דהיכא דסמוך על שלחן אביו, הוי כמי שיש לו אפטרופוס, ואין הקנאתו הקנאה אף בעונת הפעוטות. ונלשיטת רש"י צריך לומר, דהכא מיירי באופן שאינו יכול להקנות מדרבנן. כגון שלא הגיע לעונת הפעוטות, או ביש לו אפטרופוס, או דיסבור דסמוך על שלחן אביו כאפטרופוס. (א.ג.)]

(כז) גמ', שם. כתב הריטב"א, דאפילו אם יתן לקטן מתנה על מנת להחזיר לא יהני. משום שאין הקטן יכול להחזיר ולהקנות, והוי ליה תנאי שאי אפשר לקימו שהתנאי בטל והמעשה קיים. ונמצא שהתינוק קנאו אף שאין יכול להחזירו.

(כח) גמ', שם. הרא"ש (פרק ג' סי' ל') כתב, דאף דמהני באתרוג מתנה על מנת להחזיר, כדלעיל (מא:), היינו דוקא כשנותן מתנה גמורה על מנת שיחזיר, ומשום הכי צריך לחזור ולהקנות לו במתנה כשמחזירו. אבל אם אמר לו יהא במתנה עד שתצא בו ואחר כך יהא שלי כבתחילה, לא יצא דהוי כשאול. דאי מהני, אמאי לא ליקני לינוקא, יקנה לו עד שיצא, ויחזור לו ממילא. אמנם הקצות החשן (סי' רמ"א סק"ד) כתב, דאין כן דעת רבי אביגדור כהן צדק שהובא בשו"ת הרא"ש (כלל ל"ה סי' ב'). דסגי

הדרה היומית

(הרי"ף). דאכילה דלילה ראשון חייבים לאכול אפילו בירדו גשמים, דלענין זה ילפינן מחג המצות. ומהאי טעמא יש לחייב נמי הולכי דרכים כיון דאכילת לילה ראשונה אין תלוי בבעין תדורו. איך הנהו רבנן לא ישבו בסוכה כלל ולא בירכו שהחיינו בלילה ראשונה. וצע"ג. (א.ג.) אמנם הב"ח ציין להרא"ש שם שכתב שצריך לאכול בסוכה בגשם, וכן בב"ח סימן תרלט כתב על מה שכתב בטור שלא יעצרנו הגשם שזה שיטת רבינו יהודה בתוס' והרא"ש והי"מ בר"ן.]

(ה) גמ', מיתב נמי לא יתבינן. הקשה הריטב"א איך אפשר שלא יתחייב לישב בסוכה, הא הוי ספיקא דאוריתא. ותירץ, דאין הכי נמי בזמן דלא ידעי בקביעא דירחא, לכולי עלמא צריך לישב בסוכה בשמיני ספק שביעי. ופליגי בזמן הזה ידיעין בקביעא דירחא, ועבדינן יום טוב שני מספק משום מנהג אבותינו בדינו. וסבר ר' יוחנן דבהא לא עבדינן הכי. כי היכי דלא לזלזלו ביום טוב דשמיני.

(ו) גמ', הפרים והאילים והכבשים מעכבין זה את זה. הריטב"א גרס כולן מעכבין זה את זה, ופירש, שלא יקריב מקצתן עד שיהיו כולן. דהיינו דלא רק דכל מין מעכב המנין שצריך בעצמו, אלא שאם חסר אחד לא יקריבו אף מהמינים האחרים שלא חסרו.

דף מ"ז ע"ב

(ז) גמ', מנין לפסח שני שאינו טעון לינה. תוס' בפסחים (צה: ד"ה טעון, הקשו, מאי גרע מכל מקריב קרבן אפילו בכל ימות השנה דטעון לינה. וכתבו דשמא כיון דתשלומין דראשון הוא גרע. ובתוס' (בעמוד א') ד"ה לינה, הביאו דבסיפרי קאמר, דטעמא דמאן דסבר דטעון לינה, דלא גרע מכל מקריב עצים ולבונה.

(ח) גמ', הביכורים טעונין קרבן. הרמב"ם (בפ"ג מביכורים הי"ב) כתב, דאין הקרבן מעכב. וכתב הכסף משנה, דהכי מוכח מהירושלמי (הובא בתוס' בעמוד א' ד"ה לינה). דקאמר בשאין עמהן קרבן, חזינן דאינו מעכב. וכתב הרדב"ז דטעמא שאינו מעכב כיון דלא כתיב בקרא להדיא. והתפארת ישראל (בחומר בקדש ריש סדר קדשים פ"ד סקכ"ז) כתב, דאף דהירושלמי יליף לה בגזרה שוה (הובא ברש"י ד"ה טעונין), צריך לומר, דאינה גזרה שוה גמורה אלא אסמכתא בעלמא, מדסבר הירושלמי גופיה דאינו מעכב.

(ט) גמ', הביכורים טעונין קרבן. בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' רצ"א) כתב, דהאי קרבן היינו השור שהיה מהלך לפניו, כדתנן בביכורים (פ"ג מ"ג). וכן כתב במשנה ראשונה שם. ובחומר בקודש (פ"ד סקכ"ז) כתב דעל כרחק מוכח מזה דאין הגזרה שוה

חול המועד. [נוכהריטב"א שהבאנו לעיל אות כג]. ובהגהות אשרי בניצה (פ"ד ס"ג) כתב, דהושענא לא נאסרת על ידי הזמנה גרידא, אלא משקיים המצוה פעם אחת. וליכא לאקשווי דסתר לדברי התוס', דהא לדבריו אף ביום טוב ראשון שרי לאלתר. דלא שייך מיגו דאיתקצאי, דהא בין השמשות עדיין לא נאסר. לפי מה שביאר בביכורי יעקב (סי' תרנ"ג סק"א), דהא דקודם שיצא בו לא נאסר משום הוקצה למצותו, היינו לענין איסור הקצאה דמחמת המצוה. אבל בשבת ויום טוב מחמת שיחדו למצוה, הוי כגורגורות וצימוקים דחשיב דחיה בידים.

דף מ"ז ע"א

(א) תוס' ד"ה מיתב, כלולב לא רצו לתקן וכו'. והרי"ף (כב: מדפי הרי"ף) תירץ עוד, דלולב כל שבעה במדינה מדרבנן הוא, ולכך לא החמירו בו בשמיני ספק שביעי.

(ב) בא"ד, אבל סוכה פעמים שסוכתו עריבה עליו וכו'. כתב בתוס' רבינו פרץ דשמא זה טעם אותן שנוהגים שאין אוכלין בליל שמיני בסוכה ורק ביומו, דבלילה אין הסוכה עריבה אלא צערא. והקרבן נתנאל (סי' ה' אות ז') כתב, דמהאי טעמא אם באותו יום עת צינה או רוחות או שום שינוי אור אין ראוי לאכול בסוכה ביום שמיני ספק שביעי. ובהגהות אשרי (סי' ה') הביא מהראב"י, דהא דשרי לישב בסוכה היינו משום שאינו מברך ככל שבעה ולא נראה כמוסיף, אבל לישן בסוכה אסור. (כיון דבכל שבעה אין מברכין על שינה ואם כן ליכא היכירא). אבל ברש"י עירובין (צו.) ד"ה ועוד הישן, מבואר, דישנין בסוכה בשמיני ספק שביעי, וכן כתב הבית יוסף (סי' תרס"ח) שכן משמע משאר הפוסקים, שסתמו ולא חילקו בין שינה לאכילה. וכן בביאור הגר"א (סימן תרסו ס"א) הביא עוד ראשונים דסברי הכי וכתב שכן עיקר.

(ג) גמ', ברוכי לא מברכין. ביאר הרי"ף (כב:) דטעמא דאין מברכין, כיון דיום שמיני עצרת הוא וסדרי אהדי דאי יום סוכה הוא, לאו שמיני עצרת הוא, ואי שמיני עצרת לאו יום סוכה. וביאר הרי"ף (שם) דכוונת הרי"ף משום דחיישינן דליתו לזילזולי ביום טוב. וכתב הריטב"א, דמה שהוצרך הרי"ף להאי טעמא, אף דבכל ספק אין מברכים ברכת המצוות. היינו משום דיום טוב שני שאני, דחזינן שתיקנו לברך בו תמיד מספק, ומשום דלא ליתיה לזילזולי ביה, כדאיתא בשבת (כב.).

(ד) גמ', גמירי דמאפר אתו. פירש רש"י בד"ה גמירי. שבאו מן האפר שבהמותיהן רועות שם ולא ישבו בסוכה כל ימי החג. וקשה לדעת הסוברים הובאו דבריהם בר"ן (לעיל יב: בדפי

הדרה היומית

ההיא דהכא (אף לפירוש ר"ת), דהרי הכא תני באפי נפשיה זמן, ותני ברכה.

ג) **מתניתין, ההלל והשמחה שמונה וכו'**, צריך ביאור, אמאי פתח התנא ההלל והשמחה, וסיים בכבוד. ונראה דהכבוד דנקטה מתני' היינו מדין שמחה, וכדאיתא **בפסחים** (עא). משמחו בכסות נקיה. וכעין זה כתב **המגן אברהם** (בסי' תקכ"ט סק"ד), דהטעם דבעי ביום טוב בגדים יותר טובים משל שבת, משום דחייב בשמחה. ומשם הכי אשמועינן התנא לחיוב כבוד דמשום שמחה. ולא סגי בדין כבוד יום טוב לחודיה, כמו בשבת. עוד נפקא מינה, באופן שהוא מצטער בלבישת בגדי כבוד. דכבוד היום איכא ושמחה דיליה ליכא. (א.ג.א.)

ד) **מתניתין, ובכבוד יום טוב האחרון של חג כשאר כל ימות החג. הרמב"ם** (פ"ו מיו"ט ה"ז-י"ז) הזכיר דין כבוד רק גבי יום טוב, ולא לגבי חול המועד. וקשה, הא לשון מתני' **כשאר כל ימות החג**. מוכיח דאיכא דין כבוד בכל ימות החג. גם לשון **השער הציון** (סי' תק"ל סק"ד) שכתב, דהטעם שבגדי חול המועד פחותין מבגדי שבת, אף שנאמר בחול המועד מקרא קודש, לענין כסות נקיה. משום דסגי במה שהוא מקודש על ידי שמעדיף, אבל אין צריך כיום טוב ממש. אינו מתיישב עם לשון זה. ובאמת **המגן אברהם** (סי' תק"ל סק"א) הביא בשם **התניא**, דחייב לכבד את חול המועד במאכל ובמשתה ובכסות כשאר יום טוב, ולשיטתו ניחא מתניתין. (א.ג.א.)

ה) **גמ', לרבות לילי יום טוב האחרון של חג. פירש רש"י בד"ה לרבות**, דכיון דאיתרבי לילו קל וחומר ליום שבו עיקר חיוב השמחה. אבל **בפסחים** (עא). ד"ה **לרבות כתב רש"י**, דדוקא ליל שמיני איתרבי אבל יומו לא מדכתיב תרי זימני שבעת ימים וממילא אימעיט שמיני. **והתוס'** (שם) **בד"ה לילי** הקשו עליו, מדקתני הכא ההלל והשמחה שמונה ועל כרחך דבעינן לפרושי שמונה ימים ולא שמונה לילות, דהרי ליל ראשון איתמעט. ועוד דומיא דהלל דעיקרו ביום. ולכך פירשו כדעת רש"י הכא, אבל לא משום קל וחומר. ונראה, דמקור דברי רש"י אלו על פי מה דאיתא **בפסחים** (קה). דכבוד יום קודם לכבוד הלילה. (א.ג.א.).

ו) **מתניתין, גמר מלאכול לא יתיר סוכתו. פירש רש"י בד"ה לא יתיר** דכל היום חובתה לישן ולשנן וכו'. **והמאירי** כתב שמא תארע לו סעודה, או משום **בזוי מצוה ופריקת עול**.

ז) **מתניתין, מפני כבוד יום טוב האחרון של חג. פירש רש"י בד"ה מפני**, שנראה כמכין עצמו לקראתו, ומשמעות דבריו, דהכבוד הוא במעשיו השתא. אבל **הריטב"א** **והמאירי** פירשו, דמפני כבוד יום טוב היינו שצריך להשתמש ביום טוב בכלים

אלא אסמכתא, דאם לא כן איך יוצא בשותפות. **ובדרך אמונה** (פ"ג מביכורים ה"ב בביאור הלכה) הקשה, הא **בירושלמי** (ביכורים פ"ג ה"ג) איכא פלוגתא, אם האי שור קרב שלמים או לקיץ המזבח דהוא עולה. ועל כרחך למאן דאמר דקרב עולה לא בא לחובת הביכורים, דלזה בעינן שלמים דוקא. אלא הוא דין בפני עצמו ומשום שמחה. ואם כן מאן דאמר דקרב שלמים לכאורה נמי מודה דאינו לשם חובת הביכורים. דחובת הביכורים חל כל אחד המביא.

ח) **גמ', הביכורים טעונין קרבן ושיר. פירש רש"י בד"ה טעונין קרבן**, דהשיר היינו ארוממך ה'. וכן כתב **רש"י בערכין** (יא). ד"ה **מנין לביכורים. ובתוס'** (שם) ד"ה **מנין**, כתבו בשם רבי, דמה שהוזכר במשנה ארוממך אינו עיקר השיר, כי אם לשמחה, **ובמלאכת שלמה** (ביכורים שם) כתב, בשם **תוס' ותוס' הרא"ש בערכין** מכתב יד דהאי שיר דארוממך שהוזכר במשנה הוא לשמחה בעלמא, מיד כשהגיעו לעזרה. ובשעת התנופה היה עוד שיר שהוא מחובת הביכורים, והקשו **תוס'** אמאי לא הוזכר שיר זה במתניתין. **ותוס' בערכין** (יא). איתא, דאין אומרים שירה אלא על היין, ומה שאומרים בביכורים כיון דמשכחת ביכורים של יין. ולפירוש רבי **בתוס'** (שם) ד"ה **מנין**, באמת בשאר ביכורים לא היה השיר המחוייב, אלא שירת ארוממך בלבד, משום שמחה כשהגיעו לעזרה. אבל **בתירוצ' בתרא דתוס'** (שם) כתבו, דאידי דתיקנו שירה על היין תיקנו נמי בכל הביכורים. וכן כתב הר"י קורקוס בדעת **הרמב"ם** (בפ"ג מביכורים ה"ב).

יא) **תוס' ד"ה כהן**, לאו דוקא קאמר תחת יד הבעלים ממש דאם כן הוי חציצה וכו'. **בקיודושין** (לו:) כתבו **התוס' בד"ה מכניס**, בחד תירוצא, דהיכא דילפינן מקרא דבעינן בעלים וכהן לא שייך פסול חציצה, כיון דגזירת הכתוב הוא דבעינן לתרוייהו.

דף מ"ח ע"א

א) **גמ', פייס בפני עצמו. פירש רש"י** (ד"ה פייס) שבכל פרי החג לא היו מטילין פייס לפי שבסדר היו מקריבין וכל משמרות שונות ומשלשות חוץ משתים. **והרמב"ן** (בליקוטים כאן) פירש, שהיה פייס גם לקרבנות החג, והיו עושין פיס ביום הראשון לכל ראשי המשמרות, ומי שזכה בפייס הוא מתחיל ביום הראשון, וזה שעל ימינו אחריו וכן כולן. כסדר המבואר **במתני'** (נה:). ונמצא שעל ידי פייס זה נקבע הסדר לכל ימי החג, ולשמיני עשו פייס חדש.

ב) **תוס' ד"ה רגל, באה"ד**, והשתא לא הוי כי ההוא דתניא לעיל וכו', **בתוס' הרא"ש** כתב, דאין לחוש לכך, דהרי למאי דאסיקנא לעיל דברכה בפני עצמו היינו לענין זמן, בלאו הכי אין פירושו כי

הדרך היומית

מסכת סוכה דף מח

כא אדר ב' התשע"ד

בטול הוי וגלוי דעתיה שעבר זמנה, ולא גרע מהורדת כלים מתוכה דסגי לה בהכי. והר"ן (כג. מדפי הרי"ף) תירץ, דארבעה בעיא משום הכירא, ומיהו בעינן נמי דמיפסלא ביה, שאם היתה גדולה לא סגי בפחיתת ד', [משום דלא הווי היכר] ולכך כתב רש"י ופוסלה.

(יב) גמ', הא לן והא להו, פירש רש"י בד"ה הא לן, דקאי על האכילה של שמיני ספק שביעי, אבל הרי"ף (כג.) מפרש, דבבבל נמי מיירי שבא לאכול בה לאחר סוכות, דהיינו תשיעי ספק שמיני, דבארץ ישראל יכול לפחות בערב השמיני, כיון שהוא חול המועד. אבל בבבל אינו יכול לפחות בערב של תשיעי, שהוא ספק שמיני, כיון שהוא יום טוב ואסור משום מלאכה. וכן כתב הרא"ש (סי' ז'). וכתב עוד, דבשמיני ספק שביעי לא נהגו לעשות שום היכר, והב"ח (סי' תרס"ו) פירש דבריו, דאסור לעשות שום היכר בספק שביעי כיון שמחוייבים לישיב בה.

(יג) גמ' שם, הרא"ש (שם) הקשה הא משמע בגמרא דר' יהושע בן לוי מיירי דוקא באין לו מקום להוריד כליו, ואם כפירוש רש"י דמיירי באוכל בסוכה בשמיני ספק שביעי. אמאי ביכול להוריד כליו אינו צריך להכניס את הנר, הא על כרחיה צריך לאכול בסוכה, ולא מסתבר כלל לומר דהורדת הכלים גופא הוי כהיכר, דהרי כשאוכל שם על כרחך חוזר ומעלן לסוכה, ולא מסתברא דחשיב היכר במה שמורידן וחוזר ומעלן. והקרוב נתנאל (י') כתב, דלרש"י אף שחוזר ומעלן, חשיב היכר. וכדחשיב לעיל (טו.) היכר על ידי פיקפוק, או נטילת אחת מבינתים. והב"ח (סי' תרס"ו) כתב, דלרש"י מוריד ומפנה מהסוכה כל הכלים נאים והמצעות הנאות שהיו בסוכה לישן עליהן, ולא משאיר אלא כלי אכילה, וזהו ההיכר. [כלומר דסובר דבשמיני ספק שביעי אין ישנים בסוכה. ועיין לעיל (מו.) אות ב דלרש"י בעירובין (צו.) גם ישנים בסוכה וצריך עיון. (א.ג.)]

(יד) מתניתין, הגיעו לשער המים תקעו והריעו ותקעו. פירש רש"י בד"ה תקעו, משום שמחה. משמעות מתני' דבכל הימים שניסכו תקעו, ואף ביום טוב. [אלא דבשבת לא משכחת לה האי תקיעה כיון שמילאוהו והכניסוהו לעזרה כסיפא דמתניתין, ובתוס' לקמן (נ.) סוד"ה ואין] ואף דהחליל של שמחת בית השואבה אינו דוחה יום טוב, כדלקמן (נ.). צריך לומר דתקיעות שאני ודחו יו"ט. ואף דלקמן (נד:) מבואר, דהתקיעות נמי לא דחו יום טוב. וכמבואר (שם) ברש"י ד"ה זימנן וד"ה והיכי דמי. ובתוס' ד"ה כגון, ובתוס' (נ:) סוד"ה ורבנן. יש לומר דהתם מיירי בתקיעות שלפני המילוי, והכא לאחר המילוי. אמנם צריך לברר הטעם לחלק. ועי' בעמוד ב' אות כג)

אלו. והמאירי הוסיף דמורידם השתא שלא יצטרך לטרוח משתחשך. ולפירושהו כבוד יום טוב דקתני, היינו עצם מה שישתמש בהם ביום טוב. ובמשנה שבירושלמי וכן ברי"ף הגירסא, בשביל כבוד יום טוב ולא מפני וכו', ומשמע כפירוש הריטב"א והמאירי שהוא רק היכי תימצא לכבוד של מחר. ואפשר דמשום הכי פירש הריטב"א דמנחה היינו מנחה קטנה. דלפירושו מה שמוריד מעכשיו הווי היכי תימצא שיהיה לו ליו"ט, ולא הותר אלא בשיעור הפחות הנצרך לזה. אבל לרש"י דההורדה עצמה הווי כבוד יום טוב, כיון שנראה בזה שמכין ליום טוב, אפשר דאפילו ממנחה גדולה שרי, דמאותו זמן כבר נראה שמכין עצמו ליו"ט.

(ח) מתניתין, שם. כתב הר"ן (כג. בדפי הרי"ף) דכוונת המשנה, דאף דכל ז' צריך לעשות סוכתו קבע, ושיהיו כלים הנאים בסוכה כל ז', אפילו הכי מפני כבוד יו"ט האחרון רשאי להורידן. ומשמע דמפרש דהא דקתני מוריד הכלים היינו רשות, דלפני כן אסור משום חיובא דסוכה. והרע"ב (פ"ד מ"ח) פירש בשביל כבוד יו"ט - שיראה כמכין לקראתו, (ולא כרש"י שכתב שמראה). ומשמע דמפרש דצריך לעשות כן, כדי שיהא נראה כמכין ליו"ט, וכן בפני משה (פ"ד ה"ה) כתב, שיהא נראה כמכין עצמו וכו'.

(ט) רש"י ד"ה מפני כבוד יום טוב, שמראה שמכין עצמו לקראתו. כתב רבינו מנוח (בפ"ו מסוכה הי"א) דהרמב"ם לא הזכיר דהעלאת הכלים משום כבוד יום טוב, משום שכתב מן המנחה ולמעלה. ומשמעות דבריו דשיעור מן המנחה הוא משום כבוד יום טוב, וכן כתב הפרי מגדים (סי' תרס"ו משב"ז בסופו) דקודם למנחה יש לומר שאין נראה שעושה לכבוד יום טוב. [ולכאורה דברי הברכני יוסף (או"ח רס"ב) שכתב דכל ענייני תיקון הבית לשבת לא יעשה אלא מפלג המנחה או סמוך לו, דלפני כן אינו ניכר שהוא לכבוד שבת, צריכים עיון. דהכא חזינן דכבר מן המנחה, שהוא שעה ורביע קודם פלג המנחה ניכר שהוא לכבוד יו"ט, וקל וחומר אם נפרש מנחה גדולה. (א.ג.)]

(י) גמ', אין לו מקום להוריד כליו מהן. פירש רש"י בד"ה מאי, להוכיח שאינו מוסיף על המצוה. וכתב הרמ"א (סי' תרס"ו א') דכל זה כשבא לאכול בשמיני, אבל ביום אחר שאינו סמוך לסוכות אין צריך שום תיקון, דבזה לא נראה כמוסיף.

(יא) תוס' ד"ה פוחת, באה"ד, ותימה מה שיעור הוא זה וכו'. בתוס' הרא"ש הוסיף, דלכך נראה דד' היינו שיעור חשוב, ולא כרש"י שפירש משום שפוסלה. והריטב"א כתב, דהגמ' נתנה שיעור אפילו לסוכה גדולה שיש לה ד' דפנות. דאף על גב דלא מיפסלא בהכי, דהא משתייר הכשר סוכה בד' דפנות. מכל מקום

הדרה היומית

(טו) מתניתין, עירה של מים לתוך של יין ושל יין לתוך של מים יצא. פירש רש"י בגמ' בד"ה אתי לאשחורי, דהיינו שהחליפן. אבל הרמב"ם (פ"י מתמידין מוספין ה"ז) פירש, שעירה היין למים ועירבן, וניסך מכלי אחד כשהם מעורבים. וכתב הר"י קורקוס, דאי כרש"י פשיטא, והיכי תיסק אדעתין דלא יצא. ונלפירוש הרמב"ם בעינן למימר שעשו זאת בכלי גדול, ובכהן אחד. ושלל כדרך הרגיל. דהרי קתני ברישא צלוחית של מים מחזקת ג' לוגין, ומשמע שלא החזיקה אלא ג' לוגין. וכן איתא ביומא (כו:): דנעשה בב' כהנים, א' ליין וא' למים. אמנם צריך עיון, דהא בגמ' אמרינן דאמר מר עירה של יין וכו' אתי לאשחורי, וחזינן שאירע פעמים רבות. (א.ג.א.) והערוך לנר הקשה, דאם כן לר' יהודה דלא היה אלא לוג מים, אמאי לא יתבטלו המים ביין, הא סבר במנחות (כב:): דעולין מבטלין זה את זה היכא דהוו מין באינו מינו. ואין לומר דלר' יהודה יצא, דבגמרא אמרינן לה כיון דאמר מר עירה וכו' יצא אתי לאשחורי, ואליבא דר' יהודה מיירי. ובליקוטי הלכות הביא, שיש שהקשה הא הוי יין מזוג שפסול לניסוך. וכתב שצריך לגרוס ברמב"ם וניסך שניהן בכלי אחד. והיינו שלא עירבן, אלא שאחר שעירה היין עירה המים לאותו ספל או להיפך.

(כא) מתניתין, שהיין והמים המגולין פסולין לגבי מזבח. עיין רש"י ותוס' ד"ה שהיין. ובירושלמי (פ"ד ה"ז) מפרש הטעם, משום דבעינן ממשקה ישראל הראוי לישראל. וכתב בהגהות החשק שלמה, דחזינן מהירושלמי דאף דפסולו מחמת דבר אחר, שייך האי פסולא דאינו ראוי לישראל.

(כב) תוס' ד"ה מנא, באה"ד, יש לפרש דמנלן דמי השילוח בעי, ומפרש מדכתיב ממעיני הישועה. ובתוספות רבינו פרץ מבאר, דילפינן מדכתיב ממעיני הישועה, דהיינו שמשם צומחת ישועה לעד לישראל. ובפירושו הר"ח כתב דהילפותא להא דבעינן מי מעין, וילפינן מדכתיב ממעיני. וכן כתב הרשב"ם בבבא בתרא (עט.). ד"ה מים, דמים מכונסין פסולין לניסוך המים. ובשיטה מקובצת (שם) הביא מהר"ן ותוס' הרא"ש, דמהכא ראייה לדברי הרשב"ם. אמנם למה שכתב הרשב"ם שם, דמים מכונסין אינן ראויין לניסוך. הקשה בגליון (שם), דהרי שנינו הכא נשפכה או נתגלתה היה ממלא מן הכיור, וקיימא לן כרבנן בזבחים (כב:): דמי הכיור אינן מי מעיין. [אמנם על תוס' והר"ח כאן יש לומר דלא קשיא, דאיכא למימר דסברי דהילפותא לענין לכתחילה].

(כג) תוס' שם. כתב הערוך לנר דלדברי התוס' דהגמרא קאי לגבי טעמא דמי השילוח, יש לומר דטעם התקיעות כדאיתא בירושלמי (פ"ד ה"ו) דלעשות פומבי לדבר. (ופירש הפני משה דהיינו משום

טו) תוס' ד"ה שני ספלים, באה"ד, ויש לומר דספלים היו קבועים וכו' דנחשבין כגופו של מזבח. וביאר הריטב"א דכיון שהיו מגופו של מזבח אין כאן הורדה, שהמזבח מקודש ומעולה מכל הכלים.

דף מ"ח ע"ב

(טו) מתניתין, כדי שיהו שניהן כלין בבת אחת. חזינן שהיו מנסכין ניסוך המים בשעת ניסוך היין, והיינו ניסוך היין דתמיד של שחר. כדאיתא ביומא (כו:). וכמו שכתב הרמב"ם (פ"י מתמידין ומוספין ה"ו). וכן מוכח בגמרא דאמרינן דשיעור המים והיין שוין, והיינו דוקא בכבש התמיד שנשכו ג' לוגין, דבמוספין היו הרבה כבשים ויין שלהם מרובה. מיהו כתב הרמב"ם (פ"י מתמידין ומוספין ה"ז) דאם הקדים ניסוך המים לזבח אפילו בלילה יצא. וכן איתא בתענית (ב:): ניסוך המים מאורתא. והתוספות (שם) ד"ה אבעיא כתבו, דאפילו לכתחילה אי בעי עביד לה בלילה ראשונה, אף קודם התמיד, אלא דהחייב אינו אלא עם התמיד של שחר. אמנם רש"י (שם) בד"ה מה, מפרש, דניסוך מאורתא קאי אמילוי.

(יז) [מתניתין שם, (עיין באות הקודמת) ונראה דרש"י בתענית אזיל לשיטתו לעיל (לד.) ד"ה וניסוך המים, שכתב, שהניסוך לתמידין של שחר, שכל הקרבנות אין נסכיהן אלא יין, חוץ מן החג בתמיד של שחר שצריך ב' ניסוכין. ומבואר דחייבו מחמת התמיד כמו ניסוך היין, ופשיטא דאם הקדים ניסוך היין לתמיד לא יצא. וכן כתב המאירי (בתענית ב:): דחשיב כנסכים הבאים עם קרבן התמיד. (א.ג.א.)]

(יח) [בירושלמי (פ"ד ה"ו) איתא, דאם הקדים ניסוך המים לזבח כשר. ועוד איתא שם דאם לא ניסך היום לא ינסך למחר, דעבר זמנו בטל קרבנו. ונראה דשני הדינין תלויים זה בזה. דמהא דכשר בהקדים ניסוך המים לזבח מוכח, דאין חיוב ניסוך המים מחמת התמיד. ובנסכים הבאים מחמת הקרבנות אמרינן במנחות (טו:): דקרבין אפילו לאחר עשרה ימים, והרמב"ם (פ"ב ממעשה הקרבנות ה"ב) כתב, דהיינו אפילו בנסכי קרבנות ציבור. ולא אמרינן עבר זמנו בטל קרבנו. וכן כתב להדיא הריטב"א (לקמן נ.) בשם רבינו הגדול (הרמב"ן). דניסוך המים הוא חובת היום ולא חובת הקרבן. (א.ג.א.)]

(יט) מתניתין, מערבי של מים מזרחי של יין. ביאר המאירי, דהיינו כדי שיפגע בשל יין תחילה שהוא תדיר. וכן כתב שם לעיל מיניה, דנותן של מים בזה ושל יין בזה, ומשמע שהכל היה בכהן אחד. [וצריך עיון גדול, דהא במתני' דיומא (כו:): איתא, דבפייס היה כהן שזוכה ביין וכהן אחר הזוכה במים. ואם כן לא שייך נמי קדימות דתדיר ואינו תדיר. (א.ג.א.)]

הדרה היומית

בזכריה (שם) מביא מאגדה, שזהו ים אוקיינוס שחצב מלכו של עולם, ולא התהום. גם לפירוש שהביאו **התוס'** בד"ה **ויטעהו** דהילפותא לשיתין, מדכתיב גם (ולא מיקב). ליכא להאי פירוש.

(ו) **תוס' ד"ה אל תיקרי**, האי וכו' אבל איך תנא דדריש וגם יקב חצב וכו' בידי אדם ובמילתיה גרסין ועליו כרה דוד. (והיינו דעת ר' יוסי). **המהרש"א** (בחיידושי אגדות) הביא דאיתא **בילקוט שמעוני**, ר' יוסי אומר שיתין מימי בראשית נבראו ועליהן כרה דוד וכו', חזינן דאף לר' יוסי מימי בראשית נבראו אלא שלא היו נחצבים עד התהום, ודוד הוסיף לחצוב שיהיו מגיעין עד התהום, ולפי זה ניחא נמי דלא תיקשי הסתירה שהקשו התוס' בדברי ר' יוחנן.

(ז) **גמ'**, **ואחת לשבעים שנה פרחי כהונה יורדין לשם וכו'**, כתב **המאירי**, דיש מפרשים שהיו מלקטים על ידי קנה ארוך וכיוצא בזה, אבל לא היה יכול אדם להכנס שם.

דף מ"ט ע"ב

(ח) **גמ'**, **בזמן שמנסכין יין על גבי מזבח פוקקין את השיתין**. כתב **הליקוטי הלכות** (בזבח תורה) דמכאן הוציא **רש"י לעיל** (מח:). **ד"ה כמין** דבריו, שהספלים לא היו על גבי השיתין ממש אלא היו מקלחים לגג המזבח ומשם ירדו לשיתין, ועל ידי סתימת השיתין היה נראה המזבח כמלא ושבע. דאי כפירוש **התוס'** (שם) **ד"ה כמין** שהיו הספלים על גבי השיתין ממש, אם כן כשפקקו השיתין דהיינו הנקבים שבספלים להיכן הלך היין והמים. והביא **שהמאירי** כתב שהיו פוקקין מעט, וכן צריך לומר לדעת התוספות. **ובירושלמי** (בפירקין ה"ו) איתא, דצריכין הספלים להיות פוקקין בשעת הניסוך, על שם הסך נסך שכו. ומבואר דהפיקה היא בספלים עצמן, ומדנקט ספלים בלשון רבים משמע, דפוקקין גם הספל של המים.

(ט) **גמ'**, **אף דברי תורה בסתר והיינו דאמר ר' אלעזר וכו'**. הקשה **בהעמק שאלה** (בראשית שא"י ג', ד') מה שייך זה לדברי ר' אלעזר. הא בתורה היינו משום שאין כבוד התורה בפרהסיא כמו שכתב **רש"י בד"ה חמוקי, ממועד קטן** (טז.). ור' אלעזר מירי במצוות ולא שייך האי טעמא. ותיירך, דכל דבר לפי ענינו, וכמו דבעניני העולם יש דברים שדרך לעשותן בפרהסיא להשתבח, כגון לבישת בגדים נאים ואינו יציאה מגדר הצניעות, ויש דברים שאין דרך לעשותן בפרהסיא כלל, הכי נמי במילי דשמיא. דקים להו לחכמים דלימוד תורה בפרהסיא הוי יציאה מגדר הצניעות, אבל יש מצוות שרק ההתפארות בהם מגונה, והגמרא לא מדמי להו אלא לענין שיש איסור לצאת מגדר הצניעות במילי דשמיא,

שהצדוקין לא היו מודים בו). אי נמי, לתוס' הגמרא קאי אתרווייהו, אתקיעות, ואשילוח. וכמו שכתב **הריטב"א**, והוסיף הריטב"א דקאי לפרושי נמי מנא לן עיקר דין ניסוך המים.

דף מ"ט ע"א

(א) **גמ'**, **שכל מזבח וכו' ולא קרן**. הקשה **הריטב"א בשם תוס'**, מה צריך לומר האי טעמא דמזבח שאין לו קרן פסול, דאפילו יש לו קרן אלא שהיא פגומה כחגירת הציפורן פסול. ותיירצו, דסלקא דעתך אמינא שאין פגימה פוסלת אלא בגופו של מזבח, אבל לא בקרן, דאפשר דאין הקרן מעכב במזבח. וקמשמע לן דהקרן מעכב בו, וממילא דינו כמזבח שנפסל בפגימה כחגירת הציפורן.

(ב) **תוס' ד"ה שכל מזבח, באה"ד**, אבל קרן מנלן דסיד היה בקרן. **המהר"ם** מבאר בדוחק דכונתם, משום דקשיא להו, הא הכא נפגמה הקרן על ידי האתרוגים, ולא מסתבר שמחמת זה יפגמו האבנים עצמן, אלא דהסיד שביניהם נשבר. **והערוך לנר ציין** לדברי **רש"י לעיל** (מח:). **ד"ה נפגמה קרן המזבח**, על ידי אבנים שזרקו בו. דזה הכריחו לרש"י לפרש שהיה מחמת אבנים, דעל ידי האתרוגין לא היה נעשה פגימה באבן.

(ג) **גמ'**, **אלו השיתין**. צריך ביאור לדעת **רש"י לעיל** (מח:). **ד"ה כמין** שלא היה אלא נקב אחד בראש המזבח, אמאי נקראו שיתין בלשון רבים, בשלמא **לתוס'** (שם) **ד"ה כמין** דהיו ב' נקבים תחת ב' הספלים, יש לומר דמשום הכי נקראו בלשון רבים אף שלמטה היה מחובר (א.ג.). [[אמנם עין ברש"י ד"ה שיתין שכתב דשיתין היינו חלל וכו' אם כן בוודאי שפירש ששם העצם של אותו חלל נקרא שיתין ואינו משום לשון רבים ואם כן לא קשיא כלל]].

(ד) **רש"י ד"ה מעשה ידי וכו', בסוה"ד**, דמאן דאית ליה שכראו, לית ליה שמששת ימי בראשית נבראו. וכן כתבו **התוס' ד"ה אל תיקרי**. אבל **לקמן** (נג.) כתב **רש"י בד"ה בשעה**, דיש לומר דמאן דאמר שדוד כרה נמי סבר דנבראו מששת ימי בראשית, ושמא נתמלאו עפר או צרורות והיה צריך לכרותן. **והמהרש"א** (בחיידושי אגדות) הביא **לרש"י במכות** (יא.) שמפרש **ד"ה שכרה**, דהא דאמרין בשעה שכרה דוד שיתין וכו' לא קאי אשיתין של המזבח, אלא היינו יסודות של בית המקדש, ואינו שייך לשיתין דסוגיין כלל.

(ה) **גמ'**, **שיתין מחוללין ויורדין עד תהום שנאמר אשירה נא לידידי וכו'**. ביאר **השיירי קרבן** (על הירושלמי כ:) דאופן הילפותא מהאי קרא, דיורדין עד התהום. משום דדרשינן יקב יקב, מהא דכתיב (בזכריה י"ד, י') עד יקבי המלך. ונדרש באגדה דהוא יקב שחצב מלכו של עולם, והוא התהום. אמנם **רש"י**

וטעם אחד לשניהם, דבזיון התורה והמצוות הוא, דשם שמים אינו מתאהב על ידו.

(י) **רש"י ד"ה הוצאת המת והכנסת כלה, באה"ד**, ולשמוח במדה נאה ולא להנהיג קלות ראש בעצמו. הקשה **בהעמק שאלה** (בראשית שא"י ג', ד') מדאיתא **בכתובות** (יז.) דרב שמואל ב"ר יצחק מרקד אתלת לפני הכלה. ופירש **רש"י** (שם) **בר"ה מכסיף**, שנהג קלות ראש. ומבואר התם דנשתבח בשמים על זה. ושם רב שמואל בר יצחק פליג אדר' אלעזר דהכא, והיינו דאמרין התם בחד לישנא אהני ליה **שיטתיה** לסבא, דהיינו דהיתה זו שיטה ודעה שלו דוקא. עוד הקשה מדוד שנהג קלות בעצמו לפני הארון. ותירץ, דהוראת שעה שאני.

(יא) **בא"ד**, יעשה בצינעא ולא לימא קמי מאן דלא ידע דעבדי כן, וכן מפרש בשאלות. וכתב **השלחן ערוך** (או"ח תקס"ה ס"ו) דהמתענה ומפרסם עצמו לאחרים להשתבח, נענש על כך. ומקורו **מהתשב"ץ** על פי **הירושלמי חגיגה** (פ"ב ה"ב). וכתב **המגן אברהם** דמלשון השלחן ערוך משמע דדוקא כשמפרסם עצמו להתפאר אסור, אבל אם שואלים אותו מותר לומר שהוא מתענה, דכיון שאינו כדי להתפאר אין בכך כלום. אבל מכל מקום מדת חסידות איכא שיאמר שאינו מתענה. וכדאמרין **בבא מציעא** (כג:) דמשנו רבנן במסכתא, שאם שואלים אותו למדת מסכת זו יאמר לא. ו**בהעמק שאלה** (בראשית שא"י ג', ד') הקשה, מהא דאיתא **ביומא** (ע.) כל אחד ואחד מביא ספר תורה מביתו וקורא בו להראות חזונו לרבים. ופירש **רש"י בר"ה להראות**, להראות נוי של ספר תורה ותפארת בעליה שטרח להתנאות במצוה. ותירץ דדוקא התפארות על ידי סיפורו אסור, אבל כשעושה ברבים באופן שמכוין שממילא יראו אחרים וישתבח בזה, שרי. [ואף **דהמגן אברהם** (הובא באות הקודמת) כתב, דאיכא מדת חסידות שיסתיר מעשיו הטובים. נראה דהנהיגו כן משום כבוד שמים, שעל ידי שמתפאר במצותו אחרים למדים ממנו וכולם חפצים בקיום המצוות. וכיון שכולם עשו כן מוכח שזו כוונתם. (א.ג.)]

(יב) **[רש"י ד"ה דברים שדרכן לעשותן בצינעא]**. כגון צדקה הניתנת לעני בסתר שאין צריך להודיע לשום אדם. **בחגיגה** (ה.) איתא דהנותן צדקה לעני בפרהסיא נענש. ואמרו שם שטוב יותר שלא היה נותן, מפני שמבייש לעני. ונראה דהכא מיירי, בגוונא דאין לעני בוש, וכגון שאינו מודיע למי נתן הצדקה, ומכל מקום משום הצנע לכת לא יפרסם עצם נתינתו.

(יג) **בא"ד, שם**. כתב **הסמ"ג** (עשין קס"ב) והובא **ברמ"א** (יו"ד רמ"ט י"ג), דהמתפאר בצדקה שנותן לא דיו שאינו נוטל עליה

שכר, אלא שמענישים אותו, מדאמרין **בבבא בתרא** (י:) דצדקה שאומות העולם עושין חטא הוא להם, שאין עושין אלא להתייהר, וכל המתייהר נופל בגיהנם. [והכא נמי עונשו מפני שמתייהר ואף שנותן לשם מצוה] **ורבינו יונה כתב בספר היראה** (ל"ט) דכל המתפאר על המצוות כמעט הוא נוטל את שכרו. (ולדברי ההעמק שאלה דהכא הקפידא בהצנע משום כבוד שמים, אינו שייך הא דהכא לדברי הסמ"ג, שטעמו משום חטא הגאווה, והכא משום כבוד שמים, אמנם אפשר לומר שחטא הגאווה ומיעוט כבוד שמים אחד הוא).

(יד) **גמ', גדול העושה צדקה יותר מכל הקרבנות וכו'.** הקשה **המהרש"א** (בחיידושי אגדות) מנא לן דאף בצדקה לחודיה הוא כן, הרי בקרא כתיב משפט וצדקה, ונימא דתרווייהו דוקא בעינן. ותירץ, מדכתיב נבחר בלשון יחיד, משמע דקאי אצדקה בפני עצמה, ואמשפט בפני עצמו. והוא הדין דהוי מצי ר' אלעזר למימר דהעושה משפט גדול מכל הקרבנות.

(טו) **גמ', גדולה גמילות חסדים יותר מן הצדקה.** בספר **אהבת חסד** (פ"ז) כתב, דאיתא **בפרקי דרבי אליעזר** (פ"ט"ז), דשמואל הנביא היה עומד בין דרך של חסד לדרך של צדקה. ואמר, אם אלך בשל חסד, צדקה טובה ממנה. ואם בשל צדקה, של חסד טובה ממנה. ומשום הכי לקח ב' הדרכים. ואף דאמרין הכא בג' דברים גמילות חסדים גדולה מן הצדקה. מכל מקום בכמה דברים צדקה עדיף על חסד, שצדקה נותן לו לחלוטין, וגמילות חסד נותן לזמן ואחר כך מחזיר לו. וכן בצדקה צריך התגברות יותר כנגד יצרו מפני שמתחסר ממונו, מה שאין כן בחסד.

(טז) **רש"י ד"ה ובממונו**, מלוה לו מעות וכו'. כתב **באהבת חסד** (פ"ז בנתיב החסד סק"ג) דבהלוואה לעשיר יש אופן שהיא מצות עשה גמורה (חיובית). והיינו בשעה שהעשיר דחוק ונוקק למעות. ובאופן שאינו דחוק אינו מצות עשה (חיובית) אלא מצוה בעלמא.

(יז) **גמ', ואמאי נייתי במקודשת. בתוס' מנחות** (מו.) ד"ה איזו הוכיחו מהכא, דאם אופה בתנור ד' חלות במקום שצריך ב', אין התנור מקדשן. כיון דלא חזו כולו. אבל **רש"י בר"ה ואמאי** כתב הטעם, דאם יש בהן יותר משיעור אין ראויין לכלל. ומשמע דהכא מיקרי דכל המים אין ראויין, כיון שכולם כאחד, והוו יותר מכשיעור. ולפי זה לא דמי לחלות, דכל חד קאי באפי נפשיה ובעצמו מיקרי ראוי. [ואין להקשות לתוס' דלא חזינן לכל המים כחד, אמאי מיקרי אינו ראוי, נימא דג' לוגין ראויין ליום זה, והשאר ראויין ליום אחר. דהא כתבו **התוס' לקמן** (ג.) ד"ה ואי, דאין כלי שרת מקדשין אלא בזמנו, והלכך מה שמיותר משום

הדרך היומית

מסכת סוכה דף נ

כג אדר ב' התשע"ד

שאינו זמנו מיקרי אינו ראוי. (א.ג.)

דף נ' ע"א

(א) גמ', איפסילו להו בלינה. הריטב"א כתב בשם הרב אב"ד, דלינה פוסלת במים, משום שאין ראויין ליקרב בלילה. והריטב"א פליג, וסבר דראויין ליקרב בלילה. וכדעת התוס' בתענית (ב): ד"ה איבעיא, (ועיין לעיל דף מח: אות טז - יח) ומכל מקום שייך בזה פסול לינה, כיון שאין נוהגין ליקרב בלילה, דהרי אשכחן באברים ופדרים שהקטרותם כשרה בלילה ואפילו הכי לינה פוסלת בהן.

(ב) רש"י ד"ה גזירה שמא יאמרו לקידוש ידים ורגלים, לכהן גדול מילאום וכו'. עיין במתני' דיומא (מג): דלרבנן בכל יום כהן גדול מקדש מן הכיור, חוץ מיום הכיפורים שהיה מקדש מקיתון של זהב. ודוקא לר' יהודה בכל יום מקדש מן הקיתון.

(ג) גמ', לימא מתניתין דלא כר' נחמיה וכו'. בתוס' אנשי שם תרומות פ"ח, מ"ז) כתב דהשושנים לדוד ביאר, דאף דקיימא לן כרבנן דפליגי אדר' נחמיה. מכל מקום הגמרא בעי לאוקמי למתניתין אף אליביה, מדלא פליג הכא ר' נחמיה ואמר דהמגולה כשר למזבח.

(ד) גמ', דתניא מסננת אין בה משום גילוי אמר ר' נחמיה אימתי וכו'. במתני' דתרומות (פ"ח מ"ז) איתא, המשמרת אסורה משום גילוי ור' נחמיה מתיר, ומבואר דרבנן פליגי אדר' נחמיה ואסרי אפילו כשאין התחתונה מגולה. ובתוס' חדשים שם הקשה, אמאי מיייתי הגמרא הכא האי ברייתא, ושבקא למתניתין דתרומות. ותירץ, דמצינו לפרש דטעמא דר' נחמי' משום שהנחש ירא לשותות מהיין כשהוא מטפף, ולא משום דמהני סינון, ולהכי מיייתי מבריייתא דמפורש טעמיה משום דהארס צף ואינו עובר במסננת.

(ה) גמ', אימתי בזמן שהתחתונה מגולה. תוס' בבא קמא (קטו): ד"ה אימתי הקשו, אם כן פשיטא, דהוי כשאר מגולין. ותירצו, דסלקא דעתך שהנחש ירא מפני קול נפילת היין, וכעין דאמרינן בעבודה זרה (ל): דטיפ טיף אין בו משום גילוי. וקא משמע לן דהיכא דאינו טיף טיף אלא נופל בבת אחת אין הנחש מתיירא, שאינו סבור שהוא קולות בני אדם אלא קול היין.

(ו) גמ', אבל לגבוה מי אמר וכו'. מצינא לפרושי הא דהקריביו נא לפחתך, משום שהיה בו ארס ועל ידי סינון העבירוהו. אבל הב"ח (באו"ח סי' ער"ב) כתב, דמהכא מוכח דלגבוה אינו ראוי אף באופן שאין חשש דנחש. וכתב דהוא מקור לדברי הרי"צ גיאות (שהובא בטור שם), דאף האידנא דלא שכיחי נחשים בינינו ולא חיישינן לגילוי, מכל מקום לגבוה אינו ראוי. וכן כתב בבניאור

הגר"א (שם ס"א). והמגן אברהם (שם סק"א) כתב, דבזמנינו שאין חשש נחש אפשר דאם עמד מגולה שעה מועטת אין קפידא. ובפרט במדינות אלו. דכיון דאין היין מצוי כל כך, גם החשובים לא קפדי בדיעבד אלא אם נמר טעמו וריחו. והפרי מגדים (במשב"ז א') הסתפק במשקה היורד טיף טיף שאין בו משום גילוי, אם ראוי לגבוה. דאפשר דהחשובים לא קפדי אלא באופן ששייך בו חשש נחש, ובוזה קפדי אף האידנא דליכא נחשים. אבל בגוונא דטיפ טיף דליכא חשש נחש לא קפדי, וליכא ביה ריעותא דהקריביו נא לפחתך. [ולכאורה נראה מדבריו, דהטעם דהחשובים קפדי האידנא משום שחוששים לחשש רחוק דנחש אף האידנא, ובטיפ טיף ליכא חששא כלל. אמנם לפי זה לא דמי לפסול דמסננת לגבוה, והפרי מגדים עצמו כתב דילפינן זה מזה. וצריך עיון. (א.ג.)]

פרק החליל

דף נ' ע"ב

(ז) גמ', חד תני שואבה וחד תני חשובה וכו'. לכאורה מבואר דלתרומיהו שמחה זו שייכא לניסוך המים. והרמב"ם (פ"ח מלוכלב הי"ב) כתב, אף על פי שכל המועדות מצוה לשמוח בהן, בחג הסוכות היתה שם במקדש שמחה יתירה. שנאמר, ושמחתם לפני ה' אלהיכם שבעת ימים. ולא הזכיר שם ענין המים כלל. ואפשר דסבר כהירושלמי שהביאו התוס' בד"ה חד, שמפרש שואבה על שם שהיו שואבים משם רוח הקודש. וסבר דפליג אתלמודא דידן, וסובר שאין השמחה שייכת למים. אבל המהרש"א (בחיידושי אגדות) מפרש דהירושלמי מודה דהשמחה שייכא למים.

(ח) רש"י ד"ה מששת ימי בראשית, דאמרן לעיל שיתין מו' ימי בראשית נבראו לקבל הנסכים. וכתב המהרש"א (בחיידושי אגדות), דאף דבשיתין היו מנסכין גם היין דכל השנה, מכל מקום יש לפרש, שעיקר מה שנבראו, והיו מחוללין עד התהום משום ניסוך המים. דבחג העולם נידון על המים, ועל ידי הניסוך מתברכים גשמי שנה, כדאמרינן בראש השנה (טז.). ולכך היו מגיעין לתהום כדאיתא בתענית (כה:): דכשמנסכין המים בחג תהום אומר לחברו אבע מימך, והיתה שמחה גדולה משום דאי אפשר לעולם בלא מים, וכולן תולין בברכת המים, שיהיו השנים כתיקונן.

(ט) גמ', החליל דוחה וכו' אמר רב יוסף מחלוקת בשיר של קרבן. הקשה המהר"ם, אם כן אמאי נקטו בבריייתא חליל, הא החליל היה רק ב"ב ימים בשנה, [כמו שהביא רש"י בד"ה בשיר ממתניתין דערבין (י.)], וכיון דטעמיה דר' יוסי ב"ר יהודה משום דעיקר שירה בכלי, אם כן היה לו להזכיר כלי שיר סתמא שהיו

הדרה היומית

לדידהו לא דחי שבת. אמנם בליקוטי הלכות (בזבח תודה) העיר, דבירושלמי (פ"ה ה"א) מיייתי להדיא ברייתא דפליגי ר' יוסי בר' יהודה ורבנן בשיר של קרבן. ולכך העמיד הירושלמי מתניתין דערכין בר' יוסי בר' יהודה דוקא. [אבל תלמודא דילן לא גריס הכי בברייתא, הלכך מסקינן דלא פליגי בשיר של קרבן].

ג) גמ', דרבי יוסי בר' יהודה סבר שמחה יתירה נמי דוחה שבת. וכן גירסת רש"י בד"ה הכי גרסינן. אבל הריטב"א גרס, שמחה יתירה היא ודחיא שבת. והקשה (לגירסתו) הא אין זה טעם שתדחה שבת, אלא אדרבא, כיון שאינה חובה כל שכן שלא תדחה. ומפרש דהכי קאמרי, כיון שאינה חובה לא קפדי כולי האי בתיקון כלי שיר, ואין לחוש בזה כל כך שמא יתקן, ולא גזינן בהאי שבות במקדש.

ד) גמ', אבל בשיר של קרבן דברי הכל עבודה היא ודוחה את השבת. המאירי לעיל (נ:) כתב, דבאמת למסקנא אינה עבודה ממש, דעיקר שירה בפה. ואפילו הכי דחיא שבת כיון דאינה אלא שבות, וסרך מצוה היא. וכעין זה כתבו התוס' בד"ה כתנאי בחד תירוצא. וכן כתב בליקוטי הלכות (בזבח תודה) (שם) בדעת הרמב"ם דכיון דצורך עבודה היא לא גזרו משבות זה במקדש, אף דעיקר שירה בפה. אבל המהרש"ל בחכמת שלמה כתב, דדוקא משום דעיקר שירה בכלי דחיא שבת, ומפרש דהיינו דמקשינן בסמוך מאי טעמא דמאן דאמר עיקר שירה בכלי, דקאי על הא דאמרינן דשיר של קרבן דוחה שבת בין לר"י בר"י, בין לרבנן. דזולת זה לא מצינו מאן דסבר דעיקר שירה בכלי, דהרי מסקינן דתנאי דערכין כולוהו סברי דעיקר שירה בפה.

ה) גמ', מאי טעמא דמאן דאמר עיקר שירה בפה, דכתיב ויהי כאחד וכו' להשמיע קול אחד. ולשון הפסוק "להשמיע קול אחד להלל ולהודות לה". ומשמע דשירה בפה אינו ניגון בעלמא, (דומיא דשירה בכלי). אלא אמירת דברי שירה ושבח. וכן משמע ברש"י לעיל (נ:) ד"ה בפה, שכתב, הלויים אומרים השיר וכו' כגון לה' הארץ ומלואה וכו'. ונקרא שירה, כמו שירת הים, ושירת הבאר ושירת האזינו, שאינן מלשון ניגון. והמאירי לעיל (נ:) כתב דעיקר שירה בפה ובמזמורים שאומרים בנגינה. ומשמע דתרוייהו בעינן, א. דברי מזמורים, ב. נגינה. וברש"י לעיל ד"ה עיקר שירה, כתב, דלמאן דאמר עיקר שירה בכלי. עיקר השיר אינו אלא אם כן חליל מכה עם השיר וכן כנורות ונבלים וכו', משמע מדבריו, דלכולי עלמא בעינן לשירה בפה, ומאן דאמר בכלי, מוסיף דבעינן כלי עם שירת הפה.

ו) מתניתין, מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו. כתב המאירי (נ:) דרצונו לומר לא ראה שמחה שלמה

בכל השנה, ולא חליל. ותירץ, דאפשר דלרבותא דרבנן נקטו חליל, דאפילו בימים שהיה בהם חליל לא דחי שבת, ואפילו יום טוב. ועוד יש לומר לאידך גיסא. דדוקא בימים דאיכא בהו חליל אינו דוחה, כיון דאיכא שמחה יתירה ורוב כלי שיר, חיישינן יותר שמא יתקן כלי שיר (וכסברת התוס' ד"ה ורבנן), אבל בשאר הימים מודו רבנן דכלי שיר דחו. עוד כתב, דמה דנקט רש"י בד"ה בשיר חליל. היינו משום דכלי זה הוזכר בברייתא. והרש"ש כתב, דאפשר דבימים שהיה בהם חליל לא היו מנגנין בשאר כלים.

ז) רש"י ד"ה בשיר של קרבן, בחליל וכו' בשעת ניסוך המים והיין. המהרש"ל מחק תיבת מים, כיון דלא היה ניסוך המים אלא בחג הסוכות. וכן כתב המהר"ם. אבל הב"ח גריס מים, וביאר דמשום חג הסוכות נקט לה. והיעב"ץ נמי קיים גירסא זו, ולאו דוקא על המים. אלא שהיו ניסוך המים והיין כאחת. והיו מרבים בשיר ובכלי שיר מחמת ניסוך המים כדאיתא בפירקין.

יא) גמ', כלי שרת שעשאן של עץ רבי פוסל. הרמב"ם (פ"א מבית הבחירה הי"ח) כתב, דהשלחן ומזבח הקטורת נמי פסולין משל עץ. והרש"ש על הרמב"ם (שם) תמה, הרי מפורש בתורה שהיו של עץ ומצופין בזהב, וכן איתא בחגיגה (כו:). דציפוי דמזבח בטל לגבי העץ. והאבן האזל (שם) תירץ, דכיון שהשלחן והמזבח הוו כלי שרת ודאי צריכים להיות ממתכת דוקא, כשאר כלי שרת. ומשום הכי הציפוי היה ממתכת. והא דחגיגה היינו דוקא לגבי דיני טומאה. אבל לגבי דין כלי שרת מהני מה שהיה הציפוי ממתכת.

דף נ"א ע"א

א) גמ', למעלין מדוכן ליוחסין ולמעשר. פירש רש"י בד"ה מעלין, באה"ד, שמפני דבר זה לא הרגילו להעמיד שם כי אם לויים, כדי שלא יטעו בהם. וכתב הריטב"א, דאף דאלו שניגנו בכלי השיר לא עמדו על הדוכן ממש, מכל מקום כיון שמחזיקים בכלי שיר, חיישינן שיעידו עליהן שהיו משוררים במקדש ויעלום. אבל המאירי נקט, דעמדו על הדוכן ממש. ודברי הריטב"א הביא בשם יש מפרשים.

ב) תוס' ד"ה כתנאי, באה"ד, ובירושלמי פריך ומשני רישא ר' יוסי ב"ר יהודה היא. כתב המהרש"א, דאף דלמסקנת הסוגיא לא פליגי רבנן ור' יוסי ב"ר יהודה בשיר של קרבן, אלא בחליל של שואבה. מ"מ נקטו ר' יוסי ב"ר יהודה, כיון שהוא הזכיר להדיא דשיר דוחה שבת. וכונת הירושלמי לר"י ב"ר יהודה ובר פלוגתיה. ולאפוקי מתנאי דערכין דסברי עיקר שירה בפה,

מימיו.

ז) מתניתין, מבלאי מכנסי כהנים ומהמינייהן וכו'. בירושלמי (פ"ב ה"ג) איתא, דהיינו משל כהנים הדיוטים. ומשל בגדי כהן גדול עשו להדלקת המנורה שבפנים. והרמב"ם (פ"ה מכלי המקדש ה"ה - ו') כתב, דבגדי כהן גדול שבלו גונזין אותן, ומבגדי כהן הדיוט שבלו עשו פתילות.

ח) מתניתין, שם. הקשו התוס' בשבת (כא.) ד"ה שמחת בית השואבה, איך הותר להשתמש בבגדים, הא לאו צורך קרבן הוא, ואמרינן בקידושין (נב.) דבגדי כהונה שבלו מועלין בהם. ודוחק לומר דלב בית דין מתנה, דמה צורך יש לבית דין להתנות לזה. ותירץ ר"י, דכיון שהיו עושין לכבוד הקרבן כדכתיב ושאתם מים בששון צורך קרבן חשיב. וכתב המשנה למלך (פ"ח מכלי המקדש ה"ו) דעל כרחק צריך לדחוק ולפרש, דכוונתם, דחשיב צורך מספיק שבית דין יתנו בשביל כך. אבל אין לומר דהוי ממש כצורך קרבן ואין צריך ללב בית דין מתנה. דהרי אמרינן דהחליל אינו דוחה לא שבת ולא יום טוב כיון שאינו אלא אפושי שמחה, וכיון דאיסור שבת לא נדחה דלא חשיב צורך קרבן, פשיטא דלא שרי להשתמש בהקדש לצורך זה.

ט) תוס' ד"ה מבלאי וכו', תימה, דלא חשיב נמי כתונת. והרמב"ם (פ"ח מכלי המקדש ה"ו) כתב, דמהכותנות היו עושין פתילות למנורה שבפנים. בסוה"ד, שגם היא היתה של שש. לכאורה משמע דמשל צמר אין מדליקין, ותמה הרש"ש דבשבת (כא.) איתא להדיא, דאף דלמנורה אין מדליקין משל צמר, (דכתיב להעלות נר תמיד שתהא שלהבת עולה מאליה, ובשל צמר אין האש נאחזת שפיר). מכל מקום שמחת בית השואבה שאני, ולחכי מדליקין מהמינייהן אף שיש בהם רוב צמר. נויש לומר דכוונת התוס' לאפוקי המעיל שהיה כולו צמר. דמסתברא דלא היו מדליקין בו, לפי מאי דאמרינן בשבת (כ:), דתנא דמתניתין לא הוצרך להזכיר דפתילה של צמר פסולה. משום דצמר מכווץ כוץ ואין האש נאחזת בו כלל. (א.ג.).

י) מתני', חסידים ואנשי מעשה היו מרקדין בפניהם. כתב הרמב"ם (פי"ח מלולב ה"ד) שלא היו עושים שמחה זו עמי הארץ וכל מי שירצה, אלא גדולי חכמי ישראל וראשי הישיבות והסנהדרין והחסידים והזקנים ואנשי מעשה. הם שהיו מרקדין ומספקין ומנגנין וכו' אבל כל העם האנשים והנשים באין לראות ולשמוע.

דף נ"א ע"ב

יא) מתניתין, על חמש עשרה מעלות וכו' כנגד חמש עשרה שיר

המעלות שבתהילים. המהרש"א (בחיידושי אגדות) מבאר, על פי הא דאמרינן לקמן (נג:) דדוד אמר חמש עשרה שיר המעלות אלו כדי להעלות התהום שיהיה מירטב עלמא, ומצות ניסוך המים כדי שיתברכו לנו מי תהום, כדאיתא בתענית (כה:). ואותן ט"ו זמירות מסוגלות לענין זה.

יב) תוס' ד"ה קרא הגבר, תימה, דמשמע שמקרות הגבר וכו'. המהרש"ל בחכמת שלמה מבאר, דקרות הגבר הוא בזמן עלות השחר, ובאותו זמן עדיין איכא פסול לינה עד צפרא, דהוא עלות השמש ממש, וזה מיקרי האיר היום. ובאמת דכן הוא דעת הרמב"ם (בפ"ב מתמידין ומוספין הי"א), שכתב, דתורמין המזבח כשיעלה עמוד השחר. ובמתני' דיומא (כ.) תנן, דתורמין בקרות הגבר. ואם כן זמן קרות הגבר, בזמן עלות השחר הוא. וכן כתב בפ"ה מביאת מקדש ה"ט, דפסול לינה הוא בזריחת השמש. אבל המהרש"א מוכיח ממה שכתבו התוס', דמי הכיור נפסלין בעמוד השחר. ועמוד השחר הוא עלות השחר כדמוכח במגילה, חזינן דפסול לינה הוא עד עלות השחר, וזהו האיר המזרח, וקרות הגבר הוא קודם לעלות השחר.

יג) תוס' ד"ה והיו בה וכו', פירוש סנהדרין, תימה הא דתנן וכו' רבי יהודה אומר שבעים. ובאמת בירושלמי (בפירקין פ"ה ה"א ומקורו ממכילתא בשלח י"ד י"ג) דבג' מקומות הוזהרו ישראל שלא לשוב לארץ מצרים. חד מלא תוסיפון לראותם עוד עד עולם (שמות י"ד). וחד מוה' אמר לכם לא תוסיפון לשוב בדרך הזה עוד (דברים י"ז), וחד מוהשיבך ה' מצרים באניות. [נוסיפא דקרא, בדרך אשר אמרתי לך לא תוסיף עוד לראותה] (דברים כ"ח). וכן כתב הרמב"ם (פ"ה ממלכים ה"ז), ובספר המצוות (ל"ט מ"ו). וביאר בספר המצוות שם, דאף דקרא דאשר ראיתם את מצרים היום לא תוסיפון לראותם עוד נראה בפשטות שהוא סיפור ולא אזהרה, מכל מקום באה הקבלה שהיא אזהרה. עוד כתב הרמב"ם (שם ה"ח), שאין האיסור אלא להשתקע במצרים. עוד כתב, דנראה שלא הזהירה תורה אלא לשוב לה יחידים, או לשכון בה והיא ביד גויים, מפני שמעשיה מקולקלין יותר מכל הארצות. אבל אם כבש מלך ישראל את מצרים על פי בית דין, מותרת. ובהגהות מיימוניות (שם אות ב') הביא דברי היראים (בסי' ש"ט) שאין האיסור אלא לשוב בדרך הזה, דהיינו מארץ ישראל למצרים, אבל משאר ארצות מותר.

יד) גמ' מאי תיקון גדול וכו' והתקינו שיהו נשים יושבות מבחוץ ואנשים מבפנים. כתב בפירוש התפילות לרבינו יהודה ב"ר יקר שזה נרמז במה שאומרים בתפילת מוסף "ושמחנו בתיקוננו" דהיינו התיקון גדול שהיו עושים בשעת השמחה.

הדרה היומית

איסורא זוטא עבורו. ושמא היה קצת מרוחק מהם, ואף שלא היה מרוחק ממש שהרי שמע דיבורם, זה לא מיקרי יחוד. (א.ג.ג.)

דף נ"ב ע"ב

(ו) גמ', ואלמלא הקב"ה שעוזר לו אינו יכול לו. המהרש"א בקידושין (ל:): בחידושי אגדות ביאר, דאף דהכל בידי שמים חוץ מיראת שמים, כדאמרינן בברכות (לג:), מכל מקום הבא ליטור מסייעין אותו. כדאיתא בשבת (קד:).

(ז) גמ', שם. הגר"י בלאזר בכוכבי אור (מאמר ט') ביאר, דהטעם שעשה ה' ליתן כח ליצר הרע עד כדי שהאדם אינו יכול לנצחו מבלי עזר ה'. משום דכמו בענינים הגשמיים, על ידי שהאדם יודע שהוא תלוי בחסדי ה' וטובתו תמיד. עיניו נשואות אל ה' לבקש רחמים ולהיות זכרון ה' בלבבו תמיד, לילך בדרכיו ולשמור התורה והמצוה. וכמו שאמר רבי שמעון בן יוחאי ביומא (עו:), דלכך לא ניתן המן לישראל פעם אחת בשנה, כדי שתמיד ידאגו אם ירד להם, ועל ידי זה מכוונים את ליבן לאביהן שבשמים. כן נמי בעיני עבודת ה'. על ידי שיודע האדם שאין יכול לנצח יצרו מבלי עזר ה', מוכרח הוא להתפלל על זה תמיד, ויהיו עיניו נשואות תמיד להקב"ה, ולא ישכחנו אף כרגע.

(ח) רש"י ד"ה באטב"ח, בסוה"ד, ועוד ה' במקום נון. הקשה המהרש"א (בחידושי אגדות) הא נון אחרונה של מנון, נון פשוטה היא, ולא יבא במקומה ה' אלא ש' היא זוגה. והערוך לנר תירץ, דלא שהעיקר הוא מנון גימטריא, שלו סהדה, אלא להיפך דקרא אתי למכתב סהדה, ובמקום זה כתב גימטריא של סהדה. ואם כן באמת היה לו לכתוב מנונ בנן כפופה, שכך הוא הגימטריא של סהדה, ומשום דאין דרך לכתוב נון כפופה בסוף תיבה, הוחלפה בנן פשוטה, ולהכי כתיב מנון.

(ט) גמ', משביעו רעב. פירש רש"י בד"ה רעב, שגופו נעשה חסר כח ותשוש לעת זקנה. אבל בסנהדרין (קז:). פירש רש"י בד"ה ונתעלמה, דעל ידי שמשביעו נעשה רעב ומרבה תאוה. והתם אי אפשר לפרש כפירוש רש"י כאן, מדמייתי לה לגבי דוד, וכמו שהובא בתוס' ד"ה משביעו. והערוך לנר כתב, דנראה דרש"י לא גריס התם דאמר ר' יוחנן אבר קטן וכו', אלא גריס ונתעלמה ממנו הלכה, וכגירסתינו התם. ולא כתוס' דגרסי התם דאמר ר' יוחנן. ומפרש, שהיא מימרא אחרת, שהמשביעו מרבה תאוה, ואינו שייך למימרא דהכא דמייתי לה בשם ר' יוחנן. דהרי התם איתא שהיא הלכה מקובלת מימות דוד.

(י) גמ', ומהלך עקב בצד גודל. רש"י בד"ה עקב מפרש, ודרך נושאי משאוי לרוץ. דהיינו שהיה יכול לרוץ, ומכל מקום משום

דף נ"ב ע"א

(א) גמ', על משיח בן יוסף שנהרג. ביאר המהרש"א (בחידושי אגדות), דבגאולה העתידה במהרה בימינו, בתחילה יבא משיח בן יוסף להושיע את ישראל. כדכתיב ובית יוסף להבה, ובית עשו לקש, שאין זרעו של עשו כלה אלא על ידי משיח בן יוסף. (ולשון הגמ' בבבא בתרא (קכג:)) שאין זרעו של עשו נמסר אלא ביד זרעו של יוסף) אבל על ידי העכו"ם שיבואו לירושלים יהרג, והגאולה השלמה תהיה על ידי משיח בן דוד.

(ב) גמ', על יצר הרע שנהרג. כתב המהרש"א (בחידושי אגדות) שפירשו בזה המפרשים, דלא שייך הריגה ושחיטה ביצר הרע אלא דביטול כחו הוא שחיטתו, וכדכתיב והסירותי לב האבן מבשרכם וגו'.

(ג) גמ', צדיקים בוכין ואומרים היאך יכולנו לכבוש הר גבוה כזה. פירש רש"י בד"ה צדיקים, שנזכרים בצער שהיה להם לכבוש את הרשע הזה בחייהם. והמהרש"א (בחידושי אגדות) מבאר, דהיצר הרע הוא טוב לצדיקים, משום דעל ידי שנוצחין אותו זוכין לעולם הבא, ועל כן מצטערין בוכין על ביטולו שלא יוכלו לזכות עוד. (וכעין זה איתא בשבת (קנא:)) והגיעו שנים אשר תאמר אין לי בהם חפץ אלו ימות המשיח, שאין בהם לא זכות ולא חובה).

(ד) גמ', אם רעב שונאך האכילהו לחם וגו', פירש רש"י, דשונאך היינו היצר הרע והאכילהו לחם היינו תורה. והמהרש"א (בחידושי אגדות) מבאר עוד, על פי הא דאיתא (בעמוד ב') משביעו רעב מרעיבו שבע, ואמרו בסוטה (מז:). דיצר הרע תהא שמאל דוחה וימין מקרבת. וזה שאמר הכתוב אם רעב שונאך, דהיינו היצר הרע, תן לו קצת תאותו בדברים ההכרחיים, דהיינו האכילהו לחם, ותשקהו מים, וכשתתן לו קצת תאותו ישלים עמך.

(ה) גמ', אמר איזיל אפרשינהו מאיסורא אזל בתרייהו תלתא פרסי באגמא וכו'. וקשה, אמאי לא חייש אביי לעצמו משום איסור יחוד, דמסתמא לא היו מצויין שם עוברים ושבים, שהיה באגמא וקודם היום כרש"י ד"ה נקדים. ולדעת השלחן ערוך (אהע"ז כ"ב ה') אסור לב' אנשים להתייחד עם אשה, ואף לדעת הרמ"א דסתם אנשים מיקרו כשרים ושרי בב' אנשים. מכל מקום בשדה או בלילה כתב הרמ"א דאסור, עד דאיכא ג' אנשים. וליכא למימר דניחא לחבר למעבד איסורא זוטא, ולא ליעביד עם הארץ איסורא רבא. (כעירובין לב:) דהא כתבו התוס' בשבת (ג.) ד"ה וכו', דלא אמרינן הכי אלא במקום שהעברה של העם הארץ נגרם מחמת החבר. אי נמי, היכא דהשני פושע אין לחבר לעבור

הדרה היומית

אתה תבא אל בית דהיינו לצורך עבודת ה' שלכך נקרא בית ה', אני אבא אל ביתך דהיינו שתהיה שכינתי כאן בבחינת ביתך כדי לברכך.

(ה) גמ', מסרינהו לשעירים שדרינהו למחוזא דלזו. המהרש"א (בחדושי אגדות) ביאר, דשלמה לא ידע שהמלאך המות עצוב, משום שאינם במקום שנמסר לו להורגם. אלא סבר שהוא עצוב משום שלא רצה להורגם מחמת יופיים, ולכך מיהר לשלחם ללזו להצילם שם.

(ו) גמ', שעה ראשונה תמיד של שחר, משם לתפילה וכו'. המהרש"א (בחדושי אגדות) הקשה, מדוע בתמיד של שחר, ובמוספין הקדים הקרבן לתפילה, ובתמיד של בין הערביים הקדים התפילה לקרבן. וביאר דתפילה היא מכלל עבודת המקדש. ומשום דשנינו אין לך עבודה קודם לתמיד של שחר הקדים הקרבן לתפילה, והוא הדין במוספין שהם קודם חצות דינם כתמיד של שחר שהם קודמים לעבודות אחרות. מה שאין כן תמיד של בין הערביים דבעינן לעשותו לבסוף, מדין עליה השלם וכו', הקדים התפילה לקרבן. אמנם הגרע"א בגליון הש"ס הביא מהתשב"ץ שתמיד של בין הערביים קדם לתפילת המנחה. והרא"מ הורו"ץ כתב, דכך נהגו משום דהתפללו מנחה בשעת מנחה גדולה, כי כך הדין לכתחילה.

(ז) גמ', אמר דוד מי איכא דידע אי שרי למיכתב שם אחספא. ופירש רש"י, דדוד לא להורות הלכה בפני אחיתופל רבו. והבן יהוידע הביא דיש מקשים, מה נסתפק דוד. הא משה רבינו הוציא ארונו של יוסף מן המים על ידי שם. ותירץ, דהשם שכתב משה רבינו לא שהה בתוך המים אלא רגע אחד, והותר לגמרי. אבל כאן כיון דהחספא שכתוב עליו שם המפורש ישאר בתוך המים לעולם. [דהרי היה מונח שם מששת ימי בראשית וכך החזיק המים למטה], ובודאי יבוא לידי מחיקה. עוד תירץ, דאפשר דמשה רבינו כתב את השם המפורש בחקיקה ולא בכתיבה על ידי דיו. אך כאן שהחספא שהיה מונח בתהום מששת ימי בראשית הוא שעלה, לא רצה דוד לחקוק עליו כיון שיגרע ממנו. ורצה לכתוב עליו את השם המפורש בדיו, ולכך נסתפק האם שרי למיכתב שם אחספא או לא, כי עלול להמחק.

דף נ"ג ע"ב

(ח) גמ', אמר דוד כל דידע ולא אומר וכו'. היעב"ץ תמה כיצד חשד דוד בעם ה', שיש אחד מהם שידוע פתרון שאלה זו, ואינו מגלה בשעת פיקוח נפש. ותירץ, דדוד ידע שמותר, אלא שלא ידע הטעם, וחשש לעשות כן פן לא יקבלו ממנו. וביקש

גבורתו היה מהלך עקב בצד גודל. ובתוס' הרא"ש ביומא (כב). הביא דאיתא בירושלמי ברכות (פ"א ה"א), דהכהנים היו מהלכים עקב בצד גודל משום דכתיב לא תעלה במעלות על מזבחי. וכתב דהיינו טעמא דאמרינן הכא בבנה של מרתא בת בייתוס שהיה מהלך עקב בצד גודל. ולא כדברי המפרשים שהיה עושה כן להראות כחו (דהיינו רש"י כאן). אלא כן היה צריך לילך בשעת העבודה.

דף נג ע"א

(א) תוס' ד"ה אשה וכו', בירושלמי פריך היאך בוררת וכו'. כתב הערוך לנר דלפי דברי המשנה למלך (פ"ח מכלי המקדש ה"ו) שפירש דברי התוס' בשבת (כא). ד"ה שמחת בית השואבה דבמה שהוא לצורך קרבן, אמרינן גבי פתילות לב בית דין מתנה עליהם. הכי נמי גבי שמן, דכיון שאינו קדוש קדושת הגוף, אמרינן לב בית דין מתנה עליהם.

(ב) גמ', אלו ואלו אומרים אשרי מי שלא חטא וכו'. המהרש"א (בחידושי אגדות) ביאר, דב' כיתות הזקנים שהוזכרו קודם לכן, אומרים כן על הילדים שעדיין לא חטאו. דהיינו שישוּבו בילדותם כי היא התשובה המעולה ביותר, וכמאמר חז"ל אשרי האיש כשהוא עדיין איש. והערוך לנר ביאר, דלא גרסינן ישוב, (וכגרסת הירושלמי). ובתחילה אמרו כל אחד לעצמו כל אחד לפי דרגתו על מנת שלא לפרסם מי הוא בעל תשובה, שאסור לפרסם חטאו. ולאחר מכן אמרו יחד אשרי מי שלא חטא דהיינו אנשי מעשה, ומי שחטא ימחול לו אלו בעלי תשובה שהקב"ה ודאי ימחול להם לאחר ששבו.

(ג) גמ', אם אני כאן הכל כאן. הריטב"א ביאר כרש"י דכנגד השכינה הוא אומר. והוסיף שכל השמחה היתירה בהלל והודאה להקב"ה. על הטובה שעשה לישראל, שהשרה שכינתו ביניהם. וגם על העולם הבא הניתן לצדיקים, ולכך נעשה דוקא על ידי גדולים וצדיקים, שלא יראה כקלות ראש וכשמחת בחורים.

(ד) גמ', אם אתה תבא על ביתי וכו'. פירש הערוך לנר, דלבית המקדש יש שתי שמות, בית ה' ובית ישראל. דהיינו שישראל באים למקדש לשני ענינים. א. לעבוד את הקב"ה בקרבן ובתפילה ולהכנע לפניו. ב. להמשיך על עצמם ברכת ה' על ידי ההתקרבות אליו. וכלפי התועלת הראשונה נקרא בית ה', וכלפי התועלת השניה נקרא בית ישראל. ואם אומר למקום שאני אוהב שם רגלי מוליכות אותי, אומר לו הקב"ה שאף על פי שאתה בא בשבילי, מכל מקום אפשר דעיקר מגמתך לצורך הברכה שתקבל, ולא לצורך עבודת ה'. ואומר לו הקב"ה, אם

הדרה היומית

תירץ, דהגמ' הקשתה מהא דכתיב ב' פעמים ותקעתם תרועה. (יג) גמ', אמר רחמנא פלגא דמצוה עבדי. החלקת יואב (או"ח ל"א) כתב להוכיח מכאן כשיטת הבה"ג (לעיל לד: תוס' ד"ה שתהא) דאם נטל ב' מינים בזה אחר זה יצא ידי חובתו, שהרי איתא הכא שכיון שתרועה ותקיעה אחת היא, אי אפשר שתצוה התורה לעשות פלגא דמצווה. והוא הדין בד' מינים, אי אפשר לומר דיש מצוה ליטול כולה כאחד דא"כ אפשר שציותה התורה במקדש ליטול ערבה לבדה, אלא על כרחך שגם בזה אחר זה יש מצוה.

(יד) תוס' ד"ה רבי יהודה, בסוה"ד, ואע"ג דאמרין בשמעתין לר' יהודה אין בין תקיעה לתרועה ותקיעה ולא כלום וכו'. הקשה השפת אמת, הרי הגמ' הוכיחה דרב כהנא דאמר אין בין תקיעה לתרועה ולא כלום, סבר כר' יהודה דהכל חדא. ואם כן בערב שבת שהפסיקו ביניהם היה לר' יהודה להחשיבם כשלש תקיעות. וכתב, דמתוך הדוחק צריך לומר, דבמקדש לא הפסיקו ביניהם.

דף נ"ד ע"א

(א) תוס' ד"ה מהו דתימא חכחו, באה"ד, לא יפסוק אלא כדי נשימה. וכן פירש רש"י לעיל (נג:) בד"ה ולא כלום. והריטב"א פליג וסובר, דלרב כהנא לא יפסיק אפילו כדי נשימה, ומה שהביאו התוס' ראייה לשיטתם, תמה הערוך לנר הא התם הווי לשיטת רבנן כמבואר בברייתא שם.

(ב) גמ', שאין ת"ל יתקעו שכבר נאמר ותקעתם בחצוצרות. הערוך לנר תמה מדוע דרשה הגמ' מ"יתקעו" שנאמר תחילה בפסוק, ליתורא. ולא מ"ותקעתם" שנאמר בסוף. ועוד, הא עדיף לדרוש מ"ותקעתם" שנאמר גבי מוספים, ולא מ"יתקעו" שלא נאמר גבי מוספין. והרש"ש הקשה, מדוע לא אמרה הגמ' שכבר נאמר ו"תקעו", [דהרי נאמר תחילה]. ותירץ, דקרא דובני אהרון קאי על מה שנכתב בהמשך הפסוקים, ולא על מה שנאמר תחילה. והראיה שבפסוקים אלו כתיב "והיו לכם לחוקת עולם שנוהג לדורות", ומה שנאמר בפסוקים דלעיל לא נהג אלא במדבר.

(ג) רש"י ד"ה חדא דמתני' וכו', היו וכו' ואם אינם בשבת נמצא שפוחתים מאחת ועשרים. כתב הרש"ש, דדברי רש"י אלו אינם מוכרחים. דעדיין יש כ"א ויותר, שהרי מוסיפים תשע למוספין. וכתב, דנראה דעיקר הדיוק מהמשך המשנה, "ובמוספין היו מוסיפין עוד תשע" דמשמע דהוא גם במוספי שבת, ומשמע דמוסיפים על הכ"א שהזכירו בכל יום.

(ד) גמ', לפי שאין תוקעין למילוי מים בשבת דבצרי טובא.

מהחכמים שיעיינו בדבר וימצאו הטעם. וזה מה שמצא אחיתופל כמבואר בגמ'. וקודם לכן נעלם טעם הדבר מאחיתופל ומשום הכי לא התיר מיד.

(ט) גמ', נשא אחיתופל ק"ו בעצמו. במכות (יא.) הקשה רש"י בד"ה נשא אחיתופל, הרי לא קנה דוד את הגורן מארונה היבוסי, עד מעשה דהסתה שהיה לאחר מיתת אחיתופל ג' שנים. ותירץ, דאף שלא קנה הגורן יודע היה מנעוריו מיום שישב הוא ושמואל בניו, היכן מקום המקדש. והמהרש"א (כאן בחדושי אגדות) הקשה עליו, דבפסוקים משמע, שרק באותו זמן נודע לו שהוא מקום המקדש. עוד הקשה, כיצד כרה השיתין בגורן קודם שקנה אותו. ועל כן ביאר, דגם השיתין של היסודות נבראו מששת ימי בראשית חלולין ויורדים עד התהום, אלא דבתחילה כרה דוד השיתין שלא במקומם, דהיינו בעין עיטם כמבואר בזבחים (נד:). אלא שלאחר שהרים את החרס שהיה כבוש שם מששת ימי בראשית, ורצה התהום לשטוף את העולם. מיד אמר שאין זה מקומו, שהרי מקום השיתין חלולים ויורדים עד התהום מששת ימי בראשית. ואז אמר נחתי ביה קליל נדהיינו נחפור במקום יותר נמוך מעין עיטם]. אלא שעדיין לא ידע היכן מקומו המדויק, עד שקנה הגורן מארונה היבוסי שם מצא השיתין כמו שנבראו מששת ימי בראשית. ומכל מקום הוא לא בנה את היסודות אלא שלמה בנו.

(י) גמ', אמר חמש עשרה מעלות ואסקיה וכו'. הערוך לנר ביאר דלכך עמדו הלווים המשוררים בשמחת בית השואבה על חמש עשרה מעלות היורדות מעזרת ישראל לעזרת נשים, שהם כנגד ט"ו שיר המעלות. משום שעל ידי ט"ו שיר המעלות יש יותר רטיבות בעולם, כמבואר כאן. והרי ניסוך המים היה לברכת הגשמים.

(יא) מתניתין, שלש להבטיל את העם ממלאכה. הקשה התפארת ישראל, הרי בכל עיר תוקעים ג' תקיעות אלו כמבואר בשבת (לה:): ומאי טעמא נמנו בכלל תקיעות המקדש. ותירץ, דשמעינן מהכא דתקיעות אלו היו להכירא למקדש, שרק עבודה דמקדש דוחה שבת, ולא שאר דברים שהיו שם.

(יב) גמ', ורבנן מאי טעמייהו. הקשה הערוך לנר מדוע צריך מקור דלרבנן תקיעה לחוד ותרועה לחוד, הא ר' יהודה דריש מקרא דותקעתם תרועה. אם כן רבנן דלא דרשי להאי קרא, מהיכי תיתי שיהיו אחד. ותירץ, דהרי מבואר כאן ד"שנית" מיותר לדרשה, וסברה הגמ' דודאי יש טעם לרבנן שתקיעה ותרועה אינם אחת, דבלא זה היו דורשים מ"שנית" פשוטה לאחריה, וקרא דותקעתם תרועה לומר שתקיעה ותרועה אחד הם. עוד

הדרך היומית

מסכת סוכה דף נד

כז אדר ב' התשע"ד

ששיר].

ח) גמ', **שייר ערב הפסח שחל להיות בערב שבת אפיק שית ועייל שית. השפת אמת** הביא דיש מקשים מכאן על **רש"י בחולין** (כו:): **ד"ה תקיעה** שכתב, דהיו תוקעים גם בערב יו"ט. דאם כן, אין חילוק בין ערב פסח שחל בערב שבת או באמצע השבוע. ועוד, מדוע הוצרכה המשנה לומר שיש מ"ח תקיעות בערב שבת שבתוך החג, הרי בערב שמיני עצרת נמי איכא מ"ח. ותירץ, דאפשר דלרש"י לתוקעים בערב יו"ט, היינו דווקא כשחל בחול. אבל מחול המועד ליו"ט כיון שכולם יודעים שהם ימי המועד, ויש בהם יום טוב לא הוצרכו לתקוע. וכעין זה אפשר לומר גם על ערב הפסח. כיון שכולם מביאים קרבן פסח יודעים שבערב יהא יו"ט. מה שאין כן בערב פסח שחל בערב שבת תוקעים בשביל חומר מלאכות שבת. עוד תירץ, דבערב פסח שחל בחול נמשך שחיטת הפסח עד חשיכה, ממילא התקיעות האחרונות של קרבן הפסח, היו סימן גם לשביתת מלאכה דיו"ט. מה שאין כן בערב פסח שחל בערב שבת, שהיו ממהרים לגמור הקרבן פסח מבעוד יום, היו צריכים לתקוע שנית בכניסת שבת.

ט) **רש"י ד"ה והיכי דמי וכו'**, דשמחת בית השואבה לא דחיא יו"ט כדתנן מוצאי יו"ט וכו'. **המהרש"א** ביאר דרש"י הביא משנה זו, ולא מתני' **דלעיל** (נ). דחליל של שמחת בית השואבה אינו דוחה לא שבת ולא יו"ט. דאפשר לומר, דגזרו רק על חליל וכלי שיר הצריכים תיקון תדיר, ולא על התקיעות. אבל מתני' דמוצאי יו"ט הראשון, דהתם איירי גם בתקיעות, משמע דביום טוב עצמו אין תוקעים.

י) **שם. המהרש"א** הקשה על **רש"י** לעיל (עמוד א') **ד"ה לפי שאין תוקעין**, שכתב שאין תוקעין למילוי המים בשבת, משום שכבר נתמלאו מערב שבת. הרי יום טוב שלא מצאנו שממלאים מערב יום טוב ומכל מקום אין תוקעים. לפי שאין התקיעות דוחים יום טוב, והניח בצריך עיון. **והערוך לנר** (לעיל נ: ד"ה שם בא"ד ואגב דגזר) תירץ, דבאמת תקיעות אלו היו צריכות לדחות שבת ויום טוב, אם היה בהם צורך, משום דאין שבות במקדש. והטעם דביום טוב לא תקעו, משום שבליל יום טוב ראשון לא היתה שמחת בית השואבה. ואם כן אפשר לומר. דבשבת שבתוך החג עדיין היתה שמחה אף שלא היו כלי שיר והיו תוקעים אף ביום טוב, הלכך פירש דכבר מילאו המים מערב יום טוב.

יא) **רש"י ד"ה מ"ט וכו'**. וחיישינן משום ירקיא ומשום מתייא. **הרש"ש** העיר **דבראש השנה** (כ). מבואר, דביום הכיפורים הסמוך לשבת, ליכא לחששא דירקיא. והחשש משום מתייא.

יב) גמ', וא"ר זירא כי הוינן בי רב בבבל וכו', **הערוך לנר** ביאר,

בחיודושי ר' מאיר שמחה (על הש"ס) הקשה, לדעת **הרמב"ם** (פ"ז מכלי המקדש ה"ו), שבכל רגל היו תוקעים לשער התחתון ולשער העליון. ומבואר, דאין תקיעות אלו מיוחדות למילוי המים ותקעו אותם גם בשבת. ואם כן בצרי להו רק שלש דמילוי המים, ונשארו מ"ח. ותירץ, דהא כל הטעם דעדיף לנקוט שבת שבתוך החג, כדי לאשמועין רבותא דר' אליעזר בן יעקב, ודר' אחא בר חנינא. ובשבת שבחג שאין תקיעה למילוי המים, ליכא רבותא דר' אליעזר בן יעקב, דהא רבנן נמי מודו ליה שתוקעים על גבי המזבח, ולא על גבי מעלה עשירית. דענין תקיעה דמעלה העשירית משום מילוי המים, ולכך לא חשש לנקוט שבת שבתוך החג, וכן תירץ **השפת אמת**. [נאמנם לשון הגמ' דמשום דבצרי טובא לא משמע לפרש כן. (נ.מ.פ.)]. **והשפת אמת** הקשה, דאם כן כשהקשתה הגמ' מאי שייר דהאי שייר, היתה צריכה לתרץ שייר שבת שבתוך החג. ובספר **הערות להגרי"ש אלישיב** תירץ. דבגמ' דלעיל מבואר, דתקיעות שעל גבי המזבח שייכות למילוי המים. דהא אמרה דכיון שתקע למילוי המים אין צריך לתקוע על גבי המזבח, ואם כן מודה הרמב"ם שלא תקעו תקיעות אלו אלא בחג, ובשבת שבחג שלא תקעו למילוי המים, ממילא לא תקעו גם על גבי המזבח. ואם כן ירדו עוד שלש תקיעות.

ה) **תוס' ד"ה שייר וכו'**, באה"ד ואין הלשון וכו' אף על פי שלא שלשו מימיהם, משמע שאפילו כת ראשונה לא התחילה פעם שלישית מעולם. ותירץ **הערוך לנר**, דהרי איתא התם דשנו ושלשו, דהיינו שסיימו שלש פעמים. ולפי זה אפשר לפרש דלשון אף על פי שלא שלשו מימיהם, היינו שלא סיימו אבל התחילו.

ו) **תוס' בא"ד**. ועוד משמע דבראשי פרקים היו תוקעים. תירץ **הערוך לנר**, דאדרבה משמע להיפך מדלא הוזכר ראשי פרקים רק בשיר. וכן במתני' דפסחים איתא בסתמא ננעלו דלתות העזרה תקעו והריעו ותקעו קראו את ההלל. ומשמע דדוקא בתחילת ההלל היו תוקעים. **והשפת אמת** תירץ, דאף שבכל שיר יש ג' פרקים. מכל מקום בפסח כיון ששלשו את ההלל חשיב שפיר ג' הפסקות, בין הלל להלל.

דף נ"ד ע"ב

ז) **תוס' ד"ה אי משום ערב הפסח**, תימה וכי יעמידנה כר' יהודה כדי שיקשה לו וכו'. **הריטב"א** תירץ, דכך דרך הש"ס לא להחזיק התנא בשיירנא כל מקום שאפשר לדחות ולומר שלא שייר, עד שמוכרח לנו להדיא דשייר דבר שאין לו דחייה, [באמת סברת התוס' קשה. ואולי נכון דמצינו דשייר אחד הרי בעל כרחך ששייר עוד אחד ואדרבא בכהאי גוונא הדרך הפשוטה למצוא

הדרה היומית

ובראשי חדשיכם מלא יוד כפי המסורה, שהוא ראש לשני חדשים. וחדשיכם כפי המקרא חסר יוד שהוא חדש אחד. **והערוך לנר** ביאר, דאביי ורב אשי נחלקו האם דרשין כמאן דאמר אם למקרא, או אם למסורת. דאביי ביאר כמאן דאמר יש אם למקרא, וכתוב חדשכם חסר יוד, והדרשה היא מהא דקרינן בצירי דמשמע חדשים רבים. ור"א ביאר כמ"ד יש אם למסורת, הלכך דרש חדשכם בלא יוד לשון יחיד, על חדש תשרי בלבד.

(ג) **גמ'**, בשני מה הוא אומר ולרשע אמר אלוקים. עיין פירוש **רש"י**. **והמהרש"א** פירש, על פי הא דאיתא **לקמן** (עמוד ב'). דשבעים פרים הנקריים בחג הם כנגד ע' אומות העולם, ופר יחידי כנגד אומה יחידה. ומסיימת הגמ' שם, א"ר יוחנן אוי להם לעובדי כוכבים וכו' בזמן שבית המקדש קיים מזבח מכפר עליהן עכשיו מי מכפר עליהן. וכנגד אותו פר יחידי הקרב כנגד ישראל, איתא במזמור זה לא אקח מביתך פר וגו' כי לי כל חיתו יער וגו'. דהיינו הפר והשעיר שנקריים בכל יום בחג. ועליהם אומר הקב"ה שאינו צריך פר זה לעצמו, אלא מקבלו מחיבתו לישראל. ולרשע אמר אלוקים, היינו הרשעים שהחריבו המקדש, אומר להם הקב"ה. מה לך לספר חוקי, דהיינו מספר ע' פרים שבאים לכפר עליכם. אבדתם את כל זה על ידי שהחרבתם המקדש, וזה שכתוב ותשלך דברי אחריו.

(ד) **גמ'**, בחמישי מה היו אומרים הסירותי מסבל שכמי. **הערוך לנר** ביאר, מדוע פתח במזמור זה באמצע הפרק דלא כבשאר מזמורים. וגבי מזמור לרשע אמר אלוקים כתב **רש"י** ד"ה **ולרשע**, שכל המזמור דברי כיבושין, וצריכים לאומרו כולו. מה שאין כן הסירותי שפתחו משם, כמבואר **ברש"י** ד"ה **הסירותי**. ותירץ, דעשו כן, כדי להבדיל בין שיר של מוסף שבחג למוסף של ראש השנה, שהיו אומרים הרנינו מתחילת המזמור, כמבואר **בראש השנה** (ל:), ופתחו בכך משום שנאמר בתחילת המזמור תקעו בחודש שופר. אמנם **בתוס'** **לעיל** (מח.) ד"ה **רגל** מבואר, שבכל יום אמרו רק חצי מזמור, וכן כתב **הריטב"א** (שם).

(ה) **גמ'**, לומר שמאריכין בתקיעות. **השפת אמת** תמה על **הרמב"ם** (פ"ז מכלי המקדש ה"ה), שלא הזכיר דין זה שמאריכין בתקיעות. אלא כתב בסתמא שתוקעים תשע לכל המוספין. וכתב, דאפשר דהרמב"ם מפרש "מאריכין בתקיעות" שנמשכים התקיעות במשך זמן הקרבת כל המוספין, וזה מה שכתב שם, אלא תוקעין תשע בלבד לכל המוספין.

(ו) **תוס'** ד"ה **אתקין אמימר**, בתוה"ד, ועוד דבחנוכה וכו' אלמא חשיב ראשון עיקר ובחג איפכא. **המהרש"א** תמה על קושיתם. דהא חילוק גדול יש בין חנוכה לחג, דבחול המועד כיון

מדוע הוצרך להביא מימרא דר' זירא הא במתני' מפורש, שיום הכפורים חל לאחר השבת. ותירץ, דאיתא **בשבת** (ק"ג). מקפלין את הכלים, ומציעין את המטות מיום הכיפורים לשבת, וחלבי שבת קריבים ביום הכיפורים, ולא של יום הכיפורים בשבת, דברי ר' ישמעאל. ר' עקיבא אומר, לא של שבת קריבים ביום הכיפורים, ולא של יום הכיפורים בשבת. והטעם שלא נחלק ר' עקיבא על קיפול והצעת המיטות משבת ליום הכיפורים, אפשר לפרש בשני אופנים. א. מקל וחומר, דאם לצורך גבוה לא הותר, כל שכן לצורך הדיוט. ב. דיש לומר דר' עקיבא סבר, דלא שייך שיהיו שבת ויום הכיפורים סמוכים. ולכך נחלק רק לענין חלבי שבת ביום הכיפורים, שהוא דאורייתא ושייך שיחולו ביחד. אבל גבי קיפול והצעת המטות שאסורים מדרבנן לא נחלק, כיון דרבנן קבעו ששבת ויום הכיפורים לא יהו סמוכים. (משום ירקייתא ומשום מתייאת). ולפי זה, לר' ישמעאל שייך שיהיו ביחד. ועל כן אתי שפיר דמהמשנה עצמה ליכא ראייה, דאפשר דסברה כר' עקיבא, דלא שייך שיחולו שבת ויום הכיפורים יחד. ולכן הביא ראייה מר' זירא שאמר, דיום הכיפורים שחל להיות בערב שבת דברי הכל היא, והיינו נמי לר' עקיבא, ולא פליג ארישא דמתני', דסבר כאופן הראשון דלעיל.

(יג) **גמ'**, אמר רב ספרא מאי דוחה דוחה לקדם. כתב **המרומי שדה**, דמבואר כאן שמועיל הקדמה לפרסום, ודלא כתוס' שבת (כג:). ד"ה **הדר** שכתבו, שהקדמה אינה שייכת לפירסומי ניסא. ועיין בדבריו שביאר, דתנאי פליגי בהא **במגילה** (כט:).

דף נ"ה ע"א

(א) **גמ'**, ואמר ר' יוחנן לידע שהוקבע ר"ח בזמנו. כתב **הערוך לנר**, דמבואר כאן דפשיטא לגמ' שגם בראש חודש שחל בשבת עשו היכר זה. והקשה, דאיך שייך ההיכר על ידי שמניחים את איברי ראש חודש תחת כרכוב המזבח. הרי איברי מוסף של שבת גם היו מונחים על הכבש. ותירץ, דההיכר היה נעשה על ידי הקרבנות. שהרי מוספי שבת היו בהם רק שני כבשים, ומוספי ראש חודש היו ב' פרים, ואיל וז' כבשים. ועל ידי ריבוי האיברים שהונחו במקום נפרד היה היכר לידע שהוקבע ראש חודש בזמנו. ובראש השנה היה היכר על ידי שהיה פר אחד פחות מראש חודש. ומלבד זאת, בראש השנה לא הוצרכו להיכר שהוקבע ראש חודש בזמנו, שהרי ראש השנה תלוי בראש חודש.

(ב) **רש"י** ד"ה **שני ראשים**. ר"ח ור"ה, וקרייה רחמנא חדשכם חסר כתיב לענין תקיעות. **הרש"ש** ביאר דגרסין חדשיכם מלא יוד [וכך היתה הגירסא לפניו]. אלא שדורשים גם מקרא וגם מסורת.

הדרך היומית

מסכת סוכה דף נח – דף נו

כח אדר ב' – כט אדר ב' התשע"ד

אומות העולם. אבל כשעושה סעודה קטנה, עיקר ענינו להרבות בדברי ריצוי וקירוב עם אורחיו ולא לאבד זמן בעסק הסעודה. והוא ענין הפר האחד כנגד ישראל. ולפי זה מדויקים דברי הגמ' "כדי שאהנה מכם". (אמנם רש"י לא פירש כן)

יא) גמ', מזבח מכפר עליהן. הערוך לנר ביאר דהטעם דנקט מזבח מכפר, ולא פרים מכפרים. משום דבזמן הזה רשאים אומות העולם להקריב קרבן לשמים בבמות. וכמו שכתב הרמב"ם (מעשה הקרבנות, יט, יז) אבל מעלת מזבח המכפר אין להם בזמן הזה.

יב) גמ', אימורי הרגלים של גבוה ניהו, הקשה הרש"ש מאי קושיא, נאמר דכוונת המשנה שכולם שווים בהקרבה על ידי פייס שיעשו בין כולם. ותירץ, דאולי הלשון שוות משמע שכולם חולקים בשווה, ועיין בהערה הבאה.

יג) תוס' ד"ה ובחילוק, בתוה"ד, וכי קאמר בגמ' לאתוויי פר העלם דבר של ציבור וכו'. הערוך לנר כתב, דנראה דלא היה נחא לגמ' לומר דבא לאתוויי מוסף שבת. דאם כן היה לתנא דמתני' לכתוב כל קרבנות ציבור, קודם נדרים ונדבות. שהרי ביום שיש בו מוסף וכן נדרים ונדבות כגון בחול המועד, קודמים המוספים שהם קרבנות ציבור, לנדרים ונדבות שהם קרבן יחיד. ועל כן אמרה הגמ', דאתי לאתוויי פר העלם דבר ושעירי עבודה זרה, דאותם לא מקדים לנדרים ונדבות כיון דלא שכיחי. ומוספי שבת אפשר לומר שהם בכלל תמידים.

דף נ"ז ע"א

א) רש"י ד"ה אלא לחם הפנים, איצטריך לרבוויי שאין בו שום עבודת לחם וכו'. המהרש"א העיר, דאין זה עיקר הטעם דצריך לרבוויי לחם הפנים. דעיקר הטעם, משום דלחם הפנים אינו בא מחמת הרגל, וצריך לרבותו ולהוציאו מכלל שאר קרבנות שאינם באים מחמת הרגל. והטעם שמרבים דוקא לחם הפנים, שאין בו עבודת לחם, אלא אכילה וכמו שכתב רש"י. והערוך לנר כתב, דאין הטעם כמו שכתב המהרש"א. דאם כן, אין צריך פסוק למעט שאר קרבנות שאינם מחמת הרגל, דהא ילפינן להו מדאיצטריך קרא ללחם הפנים. אלא על כרחך גם אם הקרבנות הבאות שלא מחמת הרגל, שוות בכל המשמרות. בעינן פסוק ללחם מהטעם שכתב רש"י. ובוה מיושב שלכן הקשתה כאן הגמ' יכול אף בחובות הבאות שלא מחמת הרגל שלכאורה אין זה מקומו אלא לעיל בסוף עמוד ב', אלא על כרחך באה הגמ' להורות דבעינן פסוק נפרד לשאר חובות הבאות שלא מחמת הרגל וכמו שנתבאר.

שהאחרון שהוא הרביעי בא לכבוד היום, ראוי הוא להיות נחשב העיקר. מה שאין כן בחנוכה שכולם שווים, ב' הראשונים קוראים העיקר.

דף נ"ה ע"ב

ז) מתני', נשתתירו שם י"ד כבשים. הרש"ש תמה, מה עדיפות לשעירים על פני הכבשים, [שהשעיר ניתן בראשונה למשמרות]. ותירץ, דכיון דקדושת חטאת גדולה מעולה כדאיתא בזבחים (פט.). ועוד דחטאת מתחלקת לכהנים, ועולה כליל.

ח) מתניתין, יום טוב הראשון של חג היו שם י"ג פרים, כתב רש"י בד"ה אמרו, שהמשמרות חלקו בפרים אלו כדרך שסדרום בדברי הימים, יהויריב ראשון ואחריו ידעיה וכו', אמנם הריטב"א כתב בשם התוספתא דהיו עושים פייס בין כל המשמרות, איזה י"ג משמרות יזכו ב"ג פרים, ולאחר שזכו עשו פייס ביניהם איזה משמר יקדם בו ביום. והרמב"ן (לעיל מח. ד"ה פייס בפני עצמו) כתב, שלאחר שעשו פייס, הזוכה בפייס משמרתו מתחילה ביום הראשון, והכזה שלימינו בשעת עשיית הפייס משמרתו מקריבה אחריו. והשפת אמת הוכיח כרש"י, מהא דאמרה הגמ' בסמוך "אטו שתי משמרות לא אפוסי בעי". ולפי הריטב"א הא הפיסו בתחילה ולפי חשבון פייס הראשון הקריבו זה אחר זה והאחרונים הפסידו, אם כן הוא הדין בשתי משמרות אלו. האחרון שבהם (לפי סדר הפייס) יפסיד ואין צריכים לעשות פייס חדש.

ט) מתניתין, אמרו מי שהקריב פרים היום לא יקריב למחר, הריטב"א העיר, שביום השני ודאי חזרה להקריב אחת מהמשמרות של יום ראשון, שהרי נשאר י"א משמרות שלא הקריבו פרים, והיו באותו יום י"ב פרים, [וכמו שכתב רש"י]. והמהרש"א כתב דמה שאמרו "מי שהקריב היום לא יקריב למחר". היינו במקום שהיה שם אחד מן המשמרות שלא הקריב היום. והערוך לנר ביאר דלכך דייק התנא בלשונו ואמר "מי שהקריב פרים היום". ואין אפשר שמשמר אחד הקריב שני פרים. אלא כוונתו שתי משמרות שהקריבו שני פרים לא יקריבו למחר, אבל משמר אחד יתכן שיקריב למחר.

י) גמ', משל למלך בשר ודם שאמר לעבדיו עשו לי סעודה גדולה. הגאון יעקב (בעין יעקב) ביאר, דהמשל דהרבה פרים לסעודה גדולה. כי כשאדם עושה סעודה גדולה ומכבד אורחיו במאכלים מרובים, אות הוא שאינו חפץ כל כך בחברת האנשים המוזמנים, ובשיחה איתם בדברי ריצוי וקירוב. אלא עיקר כוונתו לענגם במאכל ומשתה, ובוה יסיחו דעתם מחברתו. וזה שייך גבי

נמי לחם הפנים חובת היום. והקשה המהרש"א אם כן מדוע לא תירצה הגמ' דרב לדברי הכל, ושאני לחם הפנים דמשום דחשיב חובת היום, קודם לשתי הלחם. ותירץ, דאין הכי נמי, אלא דהגמ' העדיפה להביא תנאי דנחלקו בהדיא בענין קדימת מצה לחמץ. והרש"ש הקשה, איך אפשר לומר שלחם הפנים נחשב חובת היום, משום ששייך לאותו שבת. הרי הוא נוהג גם בשאר שבתות השנה. וכמו סוכה חזק, דסוכה עדיף כיון דהוא חיובא דיומא ולא זמן שנוהג גם באותו זמן.

ז) מתניתין, היו כל המשמרות שוות בחילוק לחם הפנים. הערוך לנר כתב, דתקנו להשוותם דוקא בחילוק לחם הפנים, ולא בעבודה כברגלים. משום דבעבודה כתיב לבד ממכריו על האבות, והתורה השוותה אותם רק ברגל, ואין כח ביד חכמים לעקור דבר תורה ולומר שגם כשהוא סמוך לרגל חולקים בשווה. אבל לענין לחם הפנים אפשר להשוותם, דהרי רשות ביד הכהנים למחול על חלקם ולחלוק בשווה.

דף נ"ז ע"ב

ח) גמ', ונימא ליה דל בדל. הקשה הערוך לנר דאפשר לומר שתקנו שמשמר הנכנס יטול שבע והיוצא חמש, משום ג' שבתות בשנה לפני שבוע שחל הרגל בתוכו, שלא שייך בו טענת דל בדל. דהרי בשבת הבאה יחלקו כל המשמרות בשוה ואין בו שכר הגפת דלתות, וכיון דיש כמה שבתות כאלו לא רצו לחלק בין השבתות.

ט) גמ', א"ר יצחק בשכר הגפת דלתות. הקשה המרומי שדה כיצד אפשר ליטול שכר בקדשי קדשים שאינו ממונו. ואין לומר דר' יהודה לטעמיה דסבר בקידושין (נב:) בקדשי קדשים נאמר לך לכל צרכיך אפילו לקדש בהם את האשה. דהרי הגמ' מסיקה שם שחזר בו ר' יהודה. ותירץ, דבית דין

י) שם. התוס', בבבא מציעא (יא:) ד"ה נתון הקשו, דכאן מבואר שהכהנים היו מגיפים הדלתות בבית המקדש, ובערכין (יא:) איתא שהלויים היו מגיפים הדלתות. ותירצו דהכהנים היו שומרים בב' מקומות, ושם הם מגיפים הדלתות, ונוטלים שכרם מלחם הפנים. והשיטה מקובצת (ערכין שם) תירץ, דהכהנים היו מגיפים דלתות ההיכל במקום שהלויים לא היו יכולים ליכנס.

יא) תוס' ד"ה בוצינא, בתוה"ד, ור"ת מפרש דעל כרחך בוצינא וקרא שני מינים הם וכו'. הערוך לנר יישב שיטת רש"י, דבאמת בוצינא וקרא חשובים מין אחד של דלעת, אלא שהקטנים נקראים בוצינא והגדולים קרא. ומה שהוכיחו התוס' מכלאיים יש לומר, ששם מדובר בדלועים שאינם מין קישואים, וכדאיתא

ב) גמ', רב אמר סוכה ואחר כך זמן חיובא דיומא עדיף, כתב הטור (ריש סי' תרמ"ג) סדר הקידוש, יין קידוש היום וסוכה, ואחר כך זמן. לפי שהזמן חוזר על קידוש היום ועל מצות סוכה. והב"ח שם (אות א') הקשה מדוע לא נקט הטור לטעמיה דרב הכא. ותירץ, שנמשך אחר דברי אביו הרא"ש שכתב (פ"ד סי' ד') דבליל שני אומרים זמן ואחר כך סוכה. משום דסוכה אינה צריכה זמן, ומשום הכי אין טעם להפסיק בין הקידוש לזמן. [דהא איכא מאן דאמר שאפילו בליל ראשון אומרים זמן ואחר כך סוכה, כדי לסמוך זמן לקידוש, וקאי גם על סוכה שאחריו]. והקדמת סוכה לזמן בליל ראשון, משום שהזמן חוזר גם על סוכה וגם על קידוש היום. ומה שאמר רב דהטעם משום דחיובא דיומא עדיף, היינו לומר שבלאו הכי היה צריך לסמוך זמן לקידוש והווי קאי גם על הסוכה שלאחריו.

ג) רש"י ד"ה סוכה ואחר כך זמן, מי שלא בירך שהחיינו בעשייתה שהיתה עשויה ועומדת. הב"ח (הובא באות הקודמת) כתב, דמדברי הטור שכתב שהטעם שמברך סוכה ואחר כך זמן, משום שהזמן חוזר על קידוש היום ועל מצות סוכה, מבואר. דכל זה דוקא באופן שבנה סוכה ולא בירך עליה שהחיינו בזמנה, אבל באופן שהיתה עשויה ועומדת שאינה צריכה ברכת שהחיינו, יקדים זמן לסוכה ודלא כרש"י.

ד) גמ', שהיין גורם לקידושא שתאמר. הקשו הצ"ח והפני יהושע (ברכות נא:) הא קידוש היום דאורייתא, וקידוש על היין דרבנן, לרוב הפוסקים. ותירצו, דהכא איירינן באופן שכבר יצא בתפילה ידי חובת קידוש דאורייתא. וכתב הצ"ח דלפי זה נשים שלא מתפללות ערבית, ומקדשות לעצמן. יברכו על היום ואחר כך על היין.

ה) גמ', תנן בעצרת אומר לו הילך מצה הילך חמץ וכו'. הקשה הערוך לנר, מהא דבפסחים (נח.) נחלקו תנאים, אם בויכים קודמים למוספים, או מוספים קודמים לויכים. ולמאן דאית ליה בויכים קודמים, היה חילוק לחם הפנים קודם המוספין. ואם כן שתי הלחם שמותרים באכילה על ידי כבשים שהם מן המוספין, נתחלקו לאחר לחם הפנים, מה שאין כן למאן דאמר מוספים קודמים היה חילוק שתי הלחם קודם ללחם הפנים. [וואף דבפסחים למסקנה לא נחלקו בזה. מכל מקום ביומא (לד.) נחלקו בזה תנאים]. ותירץ, דאין הכי נמי יכול היה לתרץ כן. אלא דהעדיף להביא מחלוקת תנאים דפליגי בהדיא בסדר קדימת מצה וחמץ, ואולי מחלוקת אלו התנאים בענין בויכין קודמים למוספים, וכמו שנתבאר.

ו) תוס' ד"ה והלכתא סוכה ואחר כך זמן, בסוה"ד, אי נמי חשיב

מסכת סוכה דף נו

כט אדר ב' התשע"ד

הדרן היומאי

יד) גמ' [שנאמר אמרו וכו'] וביאר השפת אמת, דילפינן ליה מלשון מעלליהם - לשון רבים. דגם השכנים נכללים במעשה הצדיקים, ומקבלים ההטבה מכחם. ועל מה שכתב רש"י בד"ה אוי לרשע וכו'. בסוה"ד, וממילא טוב לצדיק טוב לשכנו דמדה טובה מרובה. כתב, דנראה דרש"י לא גרס שנאמר וכו', דהא ביאר שהוא משום מדה טובה מרובה. והמהרש"א כתב, דלרש"י נמי גרסינן שנאמר וכו'. אלא דמייתי ליה כיון שרצה לסיים בדבר טוב, לפירוש שהביא מתורת כהנים.

הדרן עלך החליל וסליקא לה מסכת סוכה.

בכלאים (פ"א מ"ב), דלעת יונית עם המצרית והרמוצה. הרי דיש כמה מיני דלועים. ומה שהקשו התוס' מברכות י"ל, דקישואים ניכרים מקטנם דהיינו בוצינא. שכבר אז תואר פרי יש להם.

יב) גמ', לוקוס לוקוס עד מתי אתה מבלה ממונן של ישראל. ופירש רש"י, דלוקוס הוא זאב בלשון יוני. וביאר המהרש"א דדרכו של זאב לטרוף כבשים, ובילגה נתאוננה על קרבן התמיד שהקריבו על המזבח מידי יום שני כבשים.

יג) גמ', ומשום ברתיא קנסינן ליה לדריה. הקשה הערוך לנר, הא איתא בסנהדרין (נב.) אקרא דאת אביה היא מחללת, דמותר לקרות רשע לאבי רשע ומרשעת. וכל שכן דראוי לקונסם. ותירץ, דעדיין לא מבואר שם דצריך לקונסם, דהא כתיב לא יומתו אבות על בנים, דאין קונסין ומענישים בידי אדם על עבירות בנים ובנות, וכן כתב המהרש"א.

הצטרף גם אתה ללומדי ה"דף היומאי" בעיון!!!

זמני השיעור בדף היומאי ע"י רבני הכולל בכל יום בין השעות 10:30 - 9:30 בבית הכנסת 'שע"י קהילת אשכנז' וחוב חתם סופר 2 קרית ספר מודיעין עילית ת"ז

יש אנשים שרוצים לעשות יד ושם לזכר עולם על נשמת אבותיהם ועושים להם מצבה של אבן וכו'...

יתנדב עבורו איזה ספר הצריך לרבים ללמוד בו, ויכתוב עליו את שמו, ובכל עת שילמדו בו יהיה לנחת רוח לנשמת הנפטר... (הח"ח באהבת חסד ח"כ בפט"ז)

כתובת המערכת: רח' שאגת אריה 17/25 קרית ספר מודיעין עילית. טל/פקס: 08-9741714 ©

למנויים, לתרומות, להנצחות ולכל ענין 052-7113060 Dafyomi@okmail.co.il

<http://www.shtaygen.co.il/?CategoryID=1124>